

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 18. KVĚTNA 1938

ZA KČ 2.—

Hovory o Československu

IVO DUCHÁČEK

Dělá vláda správnou politiku?

ZD. SMETÁČEK

Dopisy Čecha a Němce

Kdo má lepší literaturu?

WILLY HAAS

Kandidát města Prahy

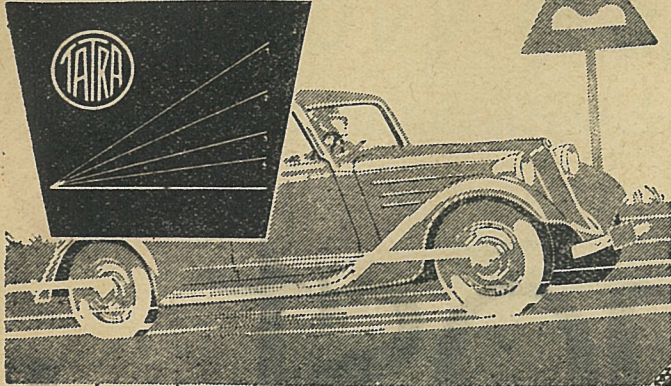
Omlazení dnes a zítra

JOSEF LÖBEL

Odboj proti Vatikánu — Diplomacie a obecní volby — Pan Stříbrný a židé
Irský příklad — Pražský statut — České a německé babičky — Vnitřní emigranti?
Německá sociální demokracie musí být zahubena? — Od jedné ke čtyřem
O obraz Oravy — Co s komunistickou stranou?

4 RYCHLOSTI

umožňují lepší využití motorové síly, neboť dávají vozu vlastnost přizpůsobení se lépe poměrům ve vlnitém terénu. 4-rychlostní skříně skýtá možnost lepšího vývinu rychlostí ve stoupání, je tedy velmi ekonomická, protože lze snadno volit vhodnou rychlost pro určité stoupání. Radění jest snadnější, jelikož rozdíly mezi jednotlivými stupni rychlostí jsou menší. Proto Závody Ringhoffer-Tatra, v ustavičné snaze dodávají svým zákazníkům vozy, s nimiž budou trvale spokojeni, opatřují všechny i nejlevnější vozy TATRA čtyřrychlostními převodovými skříněmi. Právě vozy o malém obsahu, které nemají přebytek zásobní síly, potřebují nejvíce a nejčastěji dobré přizpůsobení převodů danému stoupání. To je předpokladem netoliko příjemné jízdy, ale i delšího trvání motoru. Každá prodejna Tatra předvede Vám ochotně a nezávazně uvedené i další přednosti automobilů:

TATRA

vozů zvláštních předností a kvalit

Mladí, nebojte se lékařů

Navštivte ho, i když necítíte bolesti. Hlavně necht vyšetřit Vaše srdce, ohnisko života, zdraví i mnoha nemocí. Věnujte srdci větší péči, nežli zubům a svalstvu. Tak vám radí

PODĚBRADY - LÁZNĚ SRDCÍ

O léčbě v Poděbradech informuje publikace zdraví, radost, síla. Zasílá zdarma Správa Lázní Poděbrad, zámek

americký přenosný psací stroj
Malý stroj pro velké požadavky
Výrobek nejstarší americké
tov. na přenosné stroje.
4 modely
v každé ceně.

PRAHA II.,

Štěpánská 32

*Co žádá strana
Konrada Henleina
v oboru
národohospodářském*

objasňuje Karel Engliš ve studii

**„Německý socialismus“
jako program
sudetoněmecké strany**

Rozbor a kritika oficiálního hospodářského programu SdP. - 112 stran. - Cena Kč 6.—. - Dodá každý knihkupec a **Fr. Borový, Praha I, Národní tř. 11** Bratislava, Dunajská ul. 21

OBSAH 19. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: PAVEL VILEMSKÝ: „Demarše“ u přátel. — Co nám chybí? — VILÉM ŠTEFAN: Kdo je napravo, kdo nalevo? — JAN MERTL: Praha jde do vol eb s novým primátorem. — WILLI SCHLAMM: Carl v. Ossietzky. — ZDENKA WATTERSONOVÁ: Naše plastická chirurgie. — Štafeta v životě. — O čem dnes ještě nepíšeme. — Několik poznámek o německých věcech. — 1. máj s hlediska Lützowovy ulice. — Hitler učí Mussoliniho. — Slovo dělá muže. — K čemu je komunistická strana?

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRÍDA 11

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.

TISKEM KNIHTISKÁRNÝ O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Hovory o Československu

O dobrých radách se říká, že jsou nad zlato. Dnes, kdy na naše hlavy prší ze západu nejružnější rady, jak rozřešit sudetský problém, mnoho našich lidí se zajisté oprávněně ptá, jakou cenu tyto hojné rady mají, a zda se za radami neskrývá kromě upřímné oddanosti k míru také starý dobře známý přítel a podporovatel odvážných kousků evropských diktátorů: totiž s t r a c h před tím, že by některé závazky musily být splněny. Strach před válkou pochopitelně ve světě je — a je, jak vidět, dvojího druhu. Jednak je to strach před hrůzou, krví a obětmi, které doprovázejí tento „nejzazší akt diplomacie“; ale také strach buržoasie, která se snad ani tak nebojí války samé, jako doby poválečné a jejího pravděpodobného doprovodu, totiž nového silného posunu doleva.

Při nedávném pobytu v Londýně a při stálém pobytu v Paříži jsem téměř denně předmětem nejúžasnějších dotazů, v nichž se zrcadlí ony obavy a strach z války, nejpodivnějších výtek a také nejtrapnějších projevů sympatií. Ne jako novinář, ale prostě jako člen národa, o něž projevují všichni ti novináři, diplomaté, politici a političtí laici v těchto dnech největší zájem. Podáváje v tomto článku souhrnný a průměrný obraz všech těchto výtek a obav, českému uchu dosti nepříjemných, domnívám se, že přes to stojí za zaznamenání — neboť jejich základní obsah, jejich základní linie jsou tytéž, ať už o Československu mluví americký diplomat, anglický novinář, francouzský politik nebo americký businessman.

Hovoří se o Československu — věc, po níž jsme tolik toužili — uražení tak hlubokou neznalostí naší země, která se na západě projevovala — se uskutečňuje. Stačil anšlus — a Francouzi se naučili za 24 hodin zeměpisu střední Evropy (Bulharsko a Rumunsko nicméně zůstaly nadále mlhavými pojmy). „Máte propagandu — jak mně řekl jeden francouzský poslanec — jakou bychom si nikdy nemohli zaplatit. Dostanete-li se z téhle šlamastiky, pak se o vás bude nejen vědět všechno, co se o cizí zemi může vědět, ale zároveň se bude vědět, že jste první, kteří, byvše označeni za další oběť Hitlerovu, se právě touto obětí nestali a odolali.“

Tato propaganda má bohužel svou stinnou stránku. Mnozí lidé mluví na západě o nás pesimisticky, třeba se sympatií. Nelze se ani příliš divit, jestliže se podobná nálada dostává i mezi tak zvaný diplomatický tisk, mezi ty Geneviève Tabouisové, Pertinaxe, Vernony Bartletty, Gordony Lennoxy a Edgary Mowrery. Když jsem na příklad 28. dubna přišel do haly londýnského Hyde Park Hotelu, kde bydlila francouzská delegace a novináři, doprovázející Bonneta a Daladiera na cestě do Londýna, stala se mně příhoda, typická pro dnešní náladu mezi západním tiskem: byl to první den franko-britských porad, jehož největším překvapením bylo, že Angličané požádali Francouze, aby hovory o Československu odložili až na příští den, na pátek. Když jsem přistoupil ke stolu svých francouzských přátel, zdvihli se všichni, skoro

v pohnutí, nakupili se kolem mne a tisknouce mně ruce ujišťovali mne: „Jen prosím vás neztrácejte hlavu. My Francouzi vás nedáme. O Československu se bude mluvit sice až zítra — ale jen si, prosím, nemyslete, že ustoupíme, když se nám dnes dostalo od Anglie vojenského spolku.“ Věřte — byla to scéna trapná. Stáli tam kolem mne jako smuteční hosté na velikém slavném pohřbu.

Podobná věc se stala v Paříži při večeru české literatury, který uspořádal pařížský Pen-klub a při němž Paul Valéry a Luc Durtain mluvili o naší literatuře a četly se výňatky z překladů Masaryka, Bezruče a Šrámka. Bylo to hezké, většinou se to líbilo, ale potlesk mně připadal nějak příliš dojatě, účastně a povzbudivě. Bylo to dojetí trochu obdobné tomu, jež se i Pařížanů zmocňuje, když se v rozhlase ohlašuje valčíkový večer na paměť bývalého Rakouska.

Tyto dvě ukázky neznamenají samozřejmě nic víc než obraz nálady v některých vrstvách. Ale také ne méně. Nejsou směrodatné, ale jsou příznačné.

Anglie si klade otázky.

Anglie má vrcholný (aspoň po dobu devíti měsíců, které ji dělí od realizace, aspoň velmi podstatné, jejího zbrojního programu) zájem o mír. Mír by mohl být ohrožen ve střední Evropě, na příklad útokem na Československo. Svazek s Francií by ji zatáhl do takové středoevropské války. Má proto Anglie vrcholný zájem na smírném řešení německo-českého problému. Tak vypadá úvaha Anglie po londýnských rozpravách, veřejně anglické veřejnosti oznámená, diplomaticky Berlínu a Praze sdělená.

Je tedy otázka, zda právě Anglie, přesvědčena o nutnosti své účasti na středoevropské válce, neučiní vše, aby válce zabránila stůj co stůj, aby zabránila své účasti stůj co stůj. A mnozí naši přátelé ve Francii vyslovují tedy obavy, aby toto anglické „mírné řešení stůj co stůj“ nešlo na účet Československa, aby Anglie za ujištění Göringovo, že česko-německý problém bude řešen bez prolití krve, nešla ve svém pacifismu příliš daleko. Vždyť při řešení „německo-rakouského problému“ také nepadla ani kapka krve! Známý politický spisovatel a novinář Edgar Ansel Mowrer (Američan) vyjádřil mně tuto obavu takto: „Anglie ve své snaze zabránit válce a tím své účasti na ní pokusí se vykonávat též diplomatický tlak v Berlíně a v Praze. Oběma stranám se zajisté dostane výzev nebo dokonce výstrah, že vše se musí mezi nimi rozřešit smírnou cestou, bez kapky krve. Bude mít však Praha a Berlín také stejnou odolnost vůči těmto výstrahám? Nebude to pak vypadat jako s falšovanou váhou, jejíž jedna miska je předem zatížena? Hodíme-li totiž na takové mísky stejné závaží, těžší miska poklesne nezbytně hluboko dolů, ačkoli závaží jsou stejně těžká. A v tom je pro vás nebezpečí — musíte umět důrazně říci, kam až německo-česká váha se může bez rizika naklonit a na kterou anglickou uncí nebude už česká miska reagovat nebo lépe — při kterém závaží Češi hodí prostě celou německo-českou váhu západu do obličeje.“

Poučení z této, trochu brutálně vyjádřené myšlenky: Umět nejen si myslit, kam až lze jít, ale umět to také celému světu říci.

Daladierův zeměpisný výklad.

Při londýnských poradách se snažili Francouzi přesvědčit Angličany o tom, že nelze přílišnými kompromisy oslabovat strategicky a také morálně Československo. Daladier vystupuje v Londýně spíše s autoritou exponenta generálního štábu a ministra národní obrany a války než s autoritou ministerského předsedy, a dovolil si anglickým ministrům udělat malou přednášku o ceně Československa. Svůj výklad zahájil Prahou a pak přes maďarské obilí a rumunskou naftu došel ve svém výkladu o německém pronikání na východ až ku břehům Černého moře. Pak s úsměvem připomněl Angličanům některé příhody na Dardanélách a těsné sousedství cesty do Indie. A při tom zároveň pověděl něco o reakcích francouzské veřejnosti; že na příklad francouzská veřejnost je od minuty hotova pochopit, co by pro ni znamenalo ohrožení Československa. Že by však daleko pomaleji chápala, kdyby anglická cesta do Indie byla ohrožena od Černého moře. Zkrátka pověděl Angličanům velmi zřetelně o strategické ceně Československa, o jeho skutečně klíčovém postavení.

V každém případě by bylo chyba, kdyby se s naší strany západu říkalo, že celá věc se dá řešit jediné válkou. Buď válka nebo poddanství — řeklo se prý z řad jedné mocné naší politické strany francouzskému diplomatovi. Nikdo rád nepřijímá a priori válku jako jediné řešení. Stavějíce západ před takové dilemma hráli bychom přímo do rukou německým propagátorům v Anglii, kteří v Londýně říkají Angličanům: vyberte si, buď válku nebo ústavní změnu v Československu! Je-li problém stavěn takto, nesměli bychom se divit, kdyby si Angličané zvolili druhé řešení. Proto je třeba říkat: ani válku ani poddanství, nýbrž energické udržení našeho postavení. Daladierova přednáška udržení této linie pomohla — a o tento dobrý základ je třeba se nyní opírat.

Co se nám vyčítá.

Bylo by omylem se domnívat, že naše klíčové postavení, uznávané i Anglií, stačí samo nás zachránit před účinky obratné protipropagandy. Když Francie a Anglie řekly 28. a 29. dubna v Londýně, že při ozbrojeném útoku budou na naší straně, čeká se teď obecně, že přijde i rozhodné slovo nebo akt naší strany. Neklamme se! Jen ústupky se nic na západě nezíská. Opakujeme: rozhodné slovo, ne jen konciliantní. Francouzský diplomatický novinář to v soukromém rozhovoru vyjádřil asi takto: „Zkušenost nás učí, že jen projev síly působí na Němce. To platí jak o vašich Němcích, tak o říšských. Vaši Němci vidí úspěchy a sílu za hranicemi československého státu. Vidí ji také doma? Vidí před sebou zcelený československý národ? Mnozí mně říkají, že to nevidí — ba že i administrativně vidí ve svém území zlomek bývalé síly. Jak chcete, aby Němci, kteří až donedávna nechtěli šilhat za hranice, nebyli teď nedemoralisováni? A nejen před svými a říšskými Němci musíte budit dojem síly, také morální síly, nýbrž také před námi. Musíte představovat lidi, kteří své klíčové postavení, jež vám dnes je každý ochoten uznat, dovedou uchránit, kteří představují na evropské šachovnici sílu a to sílu, kterou

stojí západu za to udržet, podporovat a živit. Ustupujte, kam až můžete, abyste jednali spravedlivě a abyste nebudili dojem lidí, s nimiž se nedá jednat; to snad už děláte. Ale zdá se nám, že na druhé straně budete dojem lidí, kteří snad vědí, ale kteří nedovedou ostře říci, kde je jejich nejzazší mez. Malá připomínka: Schuschnigg ustupoval, že ano? Ale přes to nikdo nepohnul za něj ani prstem, protože nedovedl energicky říci: Dost! Zbabělci se radovali, že se vyhnuou konfliktu, přátelé Rakouska si však rvali vlasy, protože nelze pomáhat tomu, kdo si nechce pomáhat sám. Musíte říci: až sem, a co je za touto mezí, může být spečetěno pouze krví. Idylické doby pominuly — je třeba tvrdých a velkých slov. Někdo vyhrává bitvy právě jen s pomocí těchto slov. Použijte jich také. Západ i Rusko je už řekly. Je na vás, abyste teď neříkali méně, než dovedl za vás říci v Londýně Daladier a v Moskvě Kalinin.“

Tato rada francouzského diplomatického novináře se opírá o několik výtek, které tu lze teď v Paříži slyšet. Výtka číslo 1.: Statut národnostní podle zdejšího názoru měl být dávno hotov, aby rozsah naší vůle k spravedlnosti byl znám. Vyčítá se nám, že statut nebyl hotov na začátku kampaně a že se neuveřejnil s nutným dodatkem: To je ta naše nejzazší mez.

Výtka číslo 2.: Cizí pozorovatelé, vracející se z Československa, vyprávějí a vyčítají, že pražská vláda uvolnila z obavy před incidenty otěže v německých územích. Říkají, že jsme sice občas ve slovech a tisku vůči Němcům pevní, někdy dokonce štvaví, ale že ta pevnost v pohraničí se rovná nule. Opakuje se známé tvrzení o psychologickém účinku pevnosti a rozhodnosti na německou náturu.

Výtka číslo 3.: Klid a chladnokrevnost, s jakou náš lid posuzuje celou situaci, budí zajiště na západě velký obdiv. Ale slyšíme tu i jiné hlasy než obdivné. Depeše pražských dopisovatelů pařížských listů (na př. posledně „Paris-Midi“) píší o tom, že tento klid je vlastně umělý, protože lid neví, o čem se na západě mluví. „Paris-Midi“ položil dokonce otázku, zda je rozumné oddalovat náš lid od reality, kterou vyjadřuje tisk západu někdy titulky jako „Osudná hodina Československa odzvonila“ (týž „Paris-Midi“ ze 14. května), nebo „Západ se pokusí zachránit Československo“ („Sunday Times“ z 1. května).

Ze všech těch pochyb, obav a rozhovorů, zdá se mně, vylupnula jediná hlavní rada: nepřestat vzbuzovat na západě dojem, že skutečně Československo ono výlučné postavení nejen má (to se snad dnes už ví), ale že všechny naše politické strany bez výjimky to také vědí a hodlají za ně společně bojovat.

„Anglie chce kramařit, je to v její povaze — řekl nám francouzský pozorovatel, usazený od pěti let v Londýně. Jako každý obchodník nenávidí válku. Dává přednost politickému trhu. Vy se proto nesmíte stát předmětem trhu. Drobením v českém táboře a defaitismem byste se mohli snížit s účastníka trhu na předmět trhu. Kdyby Francie byla mobilisovala při obsazení Porýní, Anglie by byla také šla. Kdyby Francie byla obsadila zavčás Baleáry, Anglie by byla také šla. Z toho plyne poučení, že pevnost nepůsobí jen na Němce, nýbrž také na Anglii.“

Tak se tedy hovoří o Československu.

Ivo Ducháček (Paříž).

poznámky

Dělá vláda správnou politiku?

V kritickém období, které začalo anexí Rakouska a které nyní, jak doufáme, končí, byla vláda za své jednání i nejednání ostře kritizována. Výtky obyčejně měly ten smysl, že není dost rozhodná, že je zdlouhavá, že zbytečně ustupuje Henleinovi. Leccos bylo na těchto výtkách oprávněno. Když vláda několik neděl nedá o své činnosti a o svých úmyslech obecně zprávu, je pochopitelné, že ve veřejném mínění nastane zneklidnění a že se vynoří nejrůznější, často docela neodůvodněné pochybnosti. Tento stav je lehké kritizovat, neboť je každý vidí a hmatá.

Vláda ostatně učinila několik pozitivních opatření: navrhla amnestii, povolila oslavy prvního máje a vypjala obecní volby, nejdřív v části obcí, potom v obcích všech. Zas bylo lehké uhadnout, jaké nepříznivé politické důsledky budou tato opatření mít, a pronést na základě toho kritický soud, že se to nemělo stát. Ale vyslechla-li vláda mnoho řečí o tom, co dělat neměla, slyšela málo praktických rad, co tedy dělat měla. Nakonec se ukazuje, že nejkonkrétnější plán měla přece jen ona sama a že jí k němu veřejné mínění, i když se trochu ošívá, dává souhlas, poněvadž celkem nikdo neví, co by se lepšího mělo dělat. A že se něco dělat musí, v tom se jistě shodujeme všichni.

Nechceme zakrývat žádný z nedostatků, kterými naše vláda trpí, ale zdá se nám zbytečné je připomínat, neboť jsou to nedostatky staré a dávno známé. Mají příčiny v samé podstatě našeho veřejného života, v našem stranickém systému a v povaze naší pravolevé koalice. Vláda osmi stran není těleso z jednoho kusu — jsou v ní spory názorů, osobní rozdíly a těžko se v ní rodí kompromisy. To všechno dávno víme, ale ještě se nám za dvacet let republiky nepodařilo vymyslet a udělat nic lepšího. Je to tedy trochu laciný efekt, vypočítávat nyní vládní nedostatky. Byly už dřív, jsou dosud a patrně ještě dlouho budou. Musíme plout na lodi, jakou jsme si dovedli vyrobit. Až jednou bude vedle kotvit nějaká lepší, postavená díky důmyslu toho neb onoho muže, milerádi na ni přestoupíme.

Jednání i nejednání naší vlády v onom kritickém údobí, o němž jsme se na začátku zmínili, porozumíme jen tehdy, budeme-li se na ně dívat se stanoviska celkové mezinárodní situace a nejen se stanoviska domácího. Nezapomínejme, že v prvních chvílích po anexi Rakouska musila vláda ve svých politických rozhodnutích počítat s několika neznámými. První velká neznámá záležela v tom, že se dobře nevědělo, co vlastně zamýšlí Německo. Omezí se jen na anexi Rakouska, anebo je rozhodnuto nechat svůj rozjetý mocenský vlak přejet ještě o několik stanic dál? Úkol naší politiky byl, zastavit německý vlak — kdyby se byl opravdu k tomuto cíli rozjížděl — před stanicí československou, a to pokud možno bez války. Za tím účelem bylo třeba především připomenout německému vlaku, že by se na cestě k nám setkal s překážkou, která by neuhnula, t. j. s československou brannou mocí, a za druhé, že naše dva hlavní obranné spojky, s Francií a s Ruskem, nejsou jen na papíře a že by se projevily skutkem. První připomínka se rozuměla sama sebou a pro veřejnost ji ještě opakoval předseda vlády ve svém rozhlásovém projevu. Druhou připomínku vyslovily Francie a Rusko samy: bude-li Československo napadeno, půjdeme mu na pomoc.

To však byla jen první část úkolu, část vojensky obranná. Druhá, diplomatická část záležela v tom, paralyzovat zahraničně-politickou doktrinu německé říše o sebeurčení německých kmenů za hranicemi Velkého Německa a o právu Německa na jejich ochranu a na intervenci všude tam, kde by se těmto kmenům děla nějaká krivda. Populárně se tato část úkolu vyjadřovala takto: brát Německu záminky k intervenci. Přesněji by se dala vyjádřit takto: vytvořit politicky a diplomaticky takovou situaci, aby Německo při svém eventuálním vměšování do věcí sousedních států, především států československého, vždycky vystupovalo v očích mezinárodního veřejného mínění jako útočník. Mezinárodní veřejné mínění, to prakticky znamená Anglii a Francii. Poměr Francie k nám je jasný, poměr Anglie trochu složitější, při tom však nesmírně důležitý, protože Anglie je dnes v Evropě velmoc diplomaticky vedoucí, a s Francií, naším nejdůležitějším spojencem, spjatá takovou vzájemností, že jedna nemůže jednat bez ohledu na druhou. To znamená, že ani my, i když se opíráme

především o Francii, nemůžeme nikdy jednat bez ohledu na Anglii, už proto, abychom Francii zbytečně neexponovali a politicky nezatěžovali.

S Anglií a námi mají se věci takto: Anglie si přeje zachování územní celistvosti a politické nezávislosti naší republiky. Zná její evropský význam a oceňuje ji jako jednoho z rozhodujících činitelů kontinentální rovnováhy, zvláště po anexi Rakouska. Zároveň však ví, že slabou stránkou naší republiky jest její menšinový problém. Anglie uznává, že náš režim je liberální a že se menšinám u nás daří slušně, ale myslí si, že by se jim při naší i jejich dobré vůli mohlo věst ještě trochu lépe. Je jí dnes už celkem jasno, že by nemohla zůstat neutrální, kdyby se Československo stalo obětí útoku a kdyby mu Francie šla na pomoc. Proto má zájem na tom, aby u nás nebylo k útoku záminky, aby naše republika byla stát národnostně naprosto spravedlivý — spravedlivý podle západních demokratických měřítek, nikoli podle představ nacistického pangermanismu. U nás nelze ani dost často připomínat, že Anglie může jít do války jen pro věc podle demokratických zásad naprosto spravedlivou, neboť jinak by nedosáhla souhlasu vlastního veřejného mínění k válce a pomoci dominii. Odtud její živý a naléhavý zájem na tom, aby Československo mělo ve světě pověst v každém ohledu dobrou, jinými slovy, aby bylo opravdovou, pevnou a důslednou demokracií ve všech oborech své politiky a zvláště v politice národnostní.

Je pro naši veřejnost nesmírně důležité, aby tuto věc dobře věděla, neboť jen tehdy se může správně orientovat a rozumět tomu, co naše vláda dělá a bude dělat. Základní axiom naší zahraniční politiky totiž jest, počínat si vždycky tak, abychom měli veřejné mínění západních demokracií na své straně, neboť ve svém exponovaném postavení můžeme žít v jakémś takémś klidu jen s jeho podporou. Musíme toto veřejné mínění nejen přesvědčovat o svém významu a informovat o svých poměrech, ale také se mu přizpůsobovat, užívat týchž politických zásad a měřítek jako ono. To znamená, že musíme dělat takovou národnostní politiku, jaká je Anglii, Francii a Americe srozumitelná a přijatelná. My jsme ve svých sporech s Němci strana — právě tak jako Němci u nás doma i v říši jsou strana — a proto snadno zapomínáme, že Angličané a Američané a do značné míry i Francouzi se na tyto věci dívají objektivně a že neschvalují vždycky všechno, co my děláme. Jsou a budou v našich sporech s Němci vždycky jakýmsi rozhodčím, a buďme rádi, že jsou.

Toto všechno musíme mít na paměti, kritizujeme-li to, co vláda po rakouské anexi dělá. S našeho lokálního stanoviska to často vypadá jako pouhé slabošské ustupování Henleinovi, ale promítneme-li to do mezinárodní perspektivy, poznáme, že jsou to vlastně opatření na zabezpečení naší zahraničně-politické posice a že je to obrana státu, jenže vedená diplomatickými prostředky. Není sporu o tom, že ohlášení národnostního statutu, politická amnestie, povolení májových oslav a obecní volby mají tísňový účinek na naše domácí veřejné mínění a že se na straně německé vykládají jako známky naší slabosti. Dost možná, že jsme tím přilili i trochu oleje do ohně onoho revolučního zápalu — neboť o nic jiného v podstatě nejde — který nyní zmítá většinu našich německých obyvatel. Ale na druhé straně je jisté, že tím vším podáváme spřátelené cizíně důkazy své dobré vůle, smířovat se, pokud je vůbec možno, a pracovat účinně na odstraňování válečného nebezpečí. Proto tvrdíme, že politika naší vlády přes všechny pochybnosti a detaily, které možno kritizovat, je dobrá a nutná. Jestliže se nám na všechny tyto důkazy dobré vůle odpovídá zvýšeným radikálním, rozšiřováním podvratných letáků, organizováním úderných sborů FS, je to zase další kus názorného vyučování pro světové veřejné mínění a další zbraň v naší ruce. Těmito politickými a taktickými chybami svého odporce skvěle před světem odůvodníme pokyny k větší přísnosti, které právě vláda dala bezpečnostnímu aparátu.

Nic by nebylo chybnějšího než vzbudit na západě dojem, že kalkulujeme na jeho pomoc a počítáme s krví jeho vojáky, aniž jsme sami ochotni učinit všechno možné ve prospěch míru. Žádnému demokratu se do války nechce, a když do ní má jít, musí být přesvědčen, že je mravně oprávněna. Kdyby se německá armáda pokusila překročit naše hranice, byla by oprávněnost války naprosto nepochybná. Ale pracuje-li se propagandou a jinými, rafinovanějšími prostředky, musíme mít tolik obratnosti, abychom tomu dovedli čelit a k tomu je potřeba trpělivosti a sebezapření.

Nemysleme si ostatně, že na mír pořád jen doplácíme. Máme už také aktiva. Celý ten ohromný zájem mezinárodní

verejnosti, zejména britské, o náš štát a o naše pomery, je veľké aktívum a veľký kapitál, jen budeme-li ho umieť využiť. Prostredkování Velké Británie mezi námi a Německem je další aktívum, neboť tím se přece Velká Británie také vůči nám zavazuje. Zanedlouho se projeví jako aktívum jistě také vystřízlivění v německém obyvatelstvu. Tam se přece — nezapomínejme — věřilo, že bude anšlus jako v Rakousku. Lidé prý celé noci proseděli u oken, aby viděli, až přijde německá armáda. Vyhlášovaly se termíny, kdy to praskne, koncem března, v dubnu, 1. května — a neprasklo nic a nepraskne. Němečtí politikové to už zajisté vědí, a z míst v tomto ohledu velmi povolovaných. Nebude trvat dlouho a pochopí to také němečtí studenti a mládež, která je nejrevolučněji naladěna. Všim tímto rozčilením jsme dovedli prolout bez úrazu. Stálo to hodně sebezapření, ale nebyla ani jedna krvavá srážka a není ani jeden mrtvý. I toto připišeme na stranu aktiv.

Uhrnem bychom řekli, že naše republika dnes za jiných okolností dělá tutéž politiku, jakou dělali Masaryk a Beneš za války: zainteresovat západní velmoci co nejvíce na našem osudu. To snad je nejlepší doporučení pro tuto politiku v očích československého veřejného mínění. Z. S.

Odboj proti Vatikánu

„Nemusíme být katoličtější, než kardinál Innitzer,“ řekl pan prelát Hilgenreiner a za čtrnáct dnů dal se panem Henleinem povýšit na „zásadního nacionálního socialistu“. Pan Hilgenreiner je profesorem teologie — jak tedy přijde, že nevěděl, kdo je pro katolika jedinou autoritou v duchovních věcech? Učený teolog nemohl ani před dvěma měsíci pochybovat, že jeho heslo znamená velmi pochybnou a velmi povrechní definici povinností dobrého katolíka. V posledním týdnu ví už i student, který u zkoušky propadl, že these jeho profesora znamená odboj proti formulovanému a závaznému slovu papežovu: před týdnem vynesl papež rozsudek neautoritativnějším a nejslavnostnějším způsobem, protože papežský „syllabus“ konstatuje slovy, která vylučují jakoukoli pochybnost, že rasová teorie — tedy základní these nacionálního socialismu — je v nepřekonatelném rozporu s katolickou věroukou. Ba ještě více: neomylná papežská autorita zavazuje každého katolického teologa, aby proti rasové teorii aktivně bojoval. Tento papežský rozkaz byl vydán v závazné formě, které se používá jenom v nejvážnějších církevních otázkách (poslední „syllabus“ byl vydán před 30 lety), ale úřední list německých katolíků v Československu, t. j. „Deutsche Presse“, uveřejnil papežovo závazné poselství mezi denními zprávami, tedy tam, kde obyčejně oznamuje výsledky posledního tahu státních losů. Věci dospěly už tak daleko. Ba ještě dále: nesmíme přehlížet, že pro velkou část německých katolíků v našem státě je třeba pan Hollube nebo Wollner větší autoritou, než papež. Katoličtí kněží — především pan Hilgenreiner — dopouštějí se denně přechínu proti jasnému papežovu příkazu, znemožňují jeho provedení a ještě i po papežském poselství agitují za stranu, jejíž programové these byly Vatikánem právě zavrženy. Něco podobného nestalo se v katolickém světě už po staletí. Je to ještě povážlivější, uvážíme-li, že k tomuto odboji proti nejvyšší církevní autoritě došlo v takové národní skupině, která oslavuje kázeň a podřízení se jednotlivce vyšší vůli jako základní lidskou ctnost. Zřejmě však jen v tom případě, jde-li o disciplínu vojenské revolty proti Evropě. Vůči tradiční, duchovní a mravní autoritě upírá se disciplína takovým způsobem, že by se za to nemusel stydět ani nejdivočejší anarchist.

„Deutsche Presse“ žádá, aby se nikdo „cizí“ o tento zmatek nezajímal. Takt a slušnost zakazují ovšem vměšovat se do cizích záležitostí. Ale my se přece nezajímáme o organizační a dogmatické rozpory v katolické církvi. Naproti tomu jsme však pochopili, že křesťanství je vitální součástí evropské kulturní pospolitosti, že formovalo tvář evropských lidí a podobu kontinentu. Velikášské „totality“ vidí jen samy sebe, ale evropský člověk ví velmi dobře, jak mnohostranný je proud, z něhož evropská kultura vznikla. Na našem kontinentě měli v posledních 500 letech rozhodující vliv tři ideové systémy: soustava křesťanské morálky, systém sociálních reformních plánů a soustava přírodovědecké metodiky. Ať se v těchto systémech děje cokoli, týká se to nás všech. Vážný katolík je na příklad nejen oprávněn, ale i povinen pečlivě se zajímat o vývojové tendence socialismu. Rozpory a pokroky vědeckého světa netýkají se jen „odborníka“, ale každého člověka, který se odpovědně účastní kulturního života. Na tom, jakými cestami půjde křesťanská pospolitost věřících, závisí celá evropská kultura. Vzestup evropského vědomí není myslitelný bez synthese všech morálních, myšlenkových a vědeckých hodnot.

Dovolává-li se papež proti živočišnému světovému názoru rasového učení náboženské mravnosti a současné úcty k vědecké pravdě, je to příznak rostoucí potřeby a možnosti takové synthese. Chovají-li se proti papežovu rozhodnutí odbojně katolíci (a dokonce katoličtí kněží), pak porušují nejen církevní disciplínu, nýbrž rebelují také proti kulturní pospolitosti. A to se týká nás všech. Co se týče boje uvnitř církve, jde o zápas mezi evropskou kulturou a pohanskou temnotou. To žádá od každého určité stanovisko. V. Št.

Pan Stříbrný a židé

Sotva byly vypsané volby, vstal pan Stříbrný od karet a zahájil volební boj proti svým stálým spoluhráčům. Ti se sice divili, ale vlastně ani ne mnoho. Člověk má ovšem podivný pocit, přepadne-li ho na ulici za bílého dne někdo, s kým sedává denně u jednoho stolu, a pan Stříbrný neudělal nic jiného, když napadl spoluhráče antisemitskými výkřiky v novinách, které vydává. Napadení nebrali to však příliš vážně, protože vědí, že jde o přestávku: po volbách bude zas partie pokračovat. Spoluhráči pana Stříbrného chápou mimo to docela odborně, že každá činnost má vlastní obradnost: při pokeru drží zkušeny hráč karty svým vlastním způsobem — a volební boj à la Stříbrný je nemyslitelný bez vulgárního hesla. Každý obor má své „usance“, jak se to říká ve společnosti pana Stříbrného česky, německy a jidiš.

Ovšem, českou veřejnost netvoří jenom hráči, insertní agenti, obchodníci koberci a lidé příbuzných odvětví, kteří znají způsoby pana Stříbrného — v podstatě nevinné — z vlastní zkušenosti. Proto mohla mít širší veřejnost dojem, že pan Stříbrný je zarytý antisemita, fanatick přesvědčení, tak něco mezi Hitlerem a Gogou. O tom není ani řeči: od Hitlera liší se pan Stříbrný mimo jiné tím, že hraje rád karty se židy, a od nebohého Gogy odděluje ho naprostě nechápání lyriky a jiných takových rozkoší. Pan Stříbrný nemá rád diferencovanější věci a posuzuje se zdravými pěti smysly všechno, co se jimi právě posoudit dá: české, německé a židovské inseráty, které vidí na vlastní oči; hlášení spoluhráče, které nemůže přeslechnout ani v tom případě, když spoluhráč nemluví bezvadnou češtinou; peníze, které sice nesmrdí, ale v nakladatelství „Tempa“ čichají je přesto na dálku a jdou pak za nimi; dobré jídlo, které chutná, i když bylo připraveno podle kuchařských předpisů pražské Dlouhé třídy; volební hesla, jejichž přitažlivost je cítit na kůži. Nemýlím-li se, vypočetl jsem tím všech pět smyslů.

Ne, pan Stříbrný není fanatick, tyran, diktátor nebo inkvizitor. Není ani učitelem tělocviku. Je obchodník. Zná zboží, které přichází na trh, řídí se podle sezony, upravuje výlohu a prodává za nejlevnější ceny. Nedělá to sice příliš jemně, ale nikdo se nemusí lekat. Ačkoli je velmi pochopitelné, že židé, kteří žijí blízko Vídně, mají citlivé nervy — nemají panu Stříbrnému křivdit; nezřídí v Československu žádnou „Třetí říši“, ani koncentrační tábory a ghetto. Předně proto ne, že večer — po vydání „Expresu“ a po antisemitských volebních schůzích — proměňuje se v docela nevinného návštěvníka kavárny, a za druhé neuspořádá pogrom proto, že mu to lid nedovolí.

Československý lid má totiž více důvodů, aby se hněval na pana Stříbrného než židé. Židům jde, pokud ho osobně neznají, trochu na nervy, ale nic víc. Československému lidu ukládá naproti tomu obchod pana Stříbrného značná výdání. Síla Československa pramení hlavně ze dvou zdrojů: z vojenské pohotovosti národa a z morální úcty, kterou má náš stát ve světě. Pro civilisovaný svět má Československo pozitivní hodnotu proto, že u nás vládne lidskost. V tomto případě není to žádná akademická fráze. V Československu chovají se lidé vůči každému člověku slušně, korektně, spravedlivě, bez teroru a násilí. To je vše. Protože se dosud chováme takto — a chceme se i nadále chovati — je náš stát v celém civilisovaném světě ve vážnosti. Dobrá pověst je pro Československo právě tak důležitá, jako dobrá armáda. Kdo tuto pověst poškozují, škodí státu právě tak, jako by poškozoval armádu. Pokouší-li se pan Stříbrný o štvance na židy, pak škodí mnohem víc našemu státu než židům. Slušná a rozumná část světa váží si nás proto, že nás považuje za slušné a rozumné. Chování pana Stříbrného je s hlediska reální politiky velmi bezvýznamné, což se při těchto volbách opět ukáže. Ale s hlediska úcty civilisovaného světa vůči Československu je důležité, aby rozumní a slušní lidé — tedy naprostá většina čs. lidu — řekli jasně, co si o této agitaci pana Stříbrného myslí. Považují ji teď za zvlášť opovrženlivou, protože cítí na

vlastní kúzi, čo to znamená, keď silný bije do slabšieho. Nikdo nemôže pochybovať o tom, že veľké národy budú jednat s českým národom v Európe práve tak, ako jedná český národ vo vlastnom domě s menšinami. Odhlédneme-li ode všech morálních závazků — pak ukládají už čisté strategické potreby a pouhé sobectví českému národu naléhavou povinnost, aby se ve vlastním státě choval vůči každému právě tak, jako si my přejeme, aby se svět choval k nám. To chápe každý rozumný člověk. A již proto nebude pan Stříbrný — to si troufáme předpovědět — vítězem voleb z 22. května t. r.

Nesmíme ovšem myslet jen na volby, nýbrž na těžké časy, které nás ještě stále očekávají. Pro příští dobu potřebujeme vysoký morální a rozumový standard našeho lidu. Zažijeme a budeme muset udělat mnohé, co bude těžkou zkouškou pro naše nervy. Snad jsme ještě nikdy nepotřebovali tak naléhavě výborné vlastnosti českého lidu, totiž jeho schopnosti, chovat se rozumně a nehystericky. Nemůžeme si ani v nepatrné míře dovolit hloupý rozruch, který decimuje rozum. Potřebujeme zdravý, nepoškozený rozum každého jednotlivce. V tomto ohledu může dokonce i „Expres“ natropit hodně zla.

Přízneme si, že by bylo dobré, kdyby se hloupé hlavy mezi námi vůbec nevyvíjely. V těžkých dobách jsou takové hlavy nositeli bacilů. A proto je tisk, který hloupým lidem dodává „argumenty“, v těžkých dobách nebezpečím, i když jej naprostá většina ostatních lidí — včetně židovských obchodníků a kavárenských přátel pana Stříbrného — nebere vážně.

V. K—ý.

Irský příklad

Část naší veřejnosti má stále ještě pochyby o opravdovosti citů Velké Británie k Československu. Je pravda, že chápání naší situace pronikalo nejen v Anglii, ale hlavně v britských dominiích pomalu. Nesmíme se tomu divit. Velká Británie se musí řídit tolika zájmy své ostrovní říše, že se nemůže pro změnu své tradiční politiky rozhodovat překotně. Nedělá při tom o nic více, ani méně sobeckou politiku, než jiné státy na světě. Sobecká politika není nic speciálně britského, jak se snaží namluvit světu německá propaganda. Ani naše veřejnost si lecky neuvědomuje, že podléhá německé propagandě, když zbytečně opakuje legendu „britské perfidii“, kterou vynalezli Němci již začátkem tohoto století, když za burské války štváli svět proti Britům.

V Anglii vznikla z čista jasna horečná válečná debata kolem země, které ještě koncem minulého roku nikdo nevěnoval zvláštní pozornost. Československo platilo řádně úroky ze svých půjček, mělo spořádanou měnu, prodávalo na úvěr dobré zboží, kupovalo za hotové suroviny, vysílalo do světa dobrou hudbu, mělo dobré divadlo, občas dobrého autora, na výstavě posílalo umění dobrého evropského průměru, v zemi mělo dobré i špatné silnice, což platí i o hotelích, konec konců s tímto státem nebylo žádných potíží. Jinak se o nás ještě vědělo, že máme štěstí na presidenty republiky a průměrně nejméně vládních krisí ze všech demokratických států. To bylo asi vše, co už dobře informovaný Brit o nás věděl.

Najednou byl prostý britský občan překvapen výzvou, aby se rozhodnul, chce-li jít pro tuto celkem sympatickou, ale přece jen neznámou cizí zemi do války. Na rozhodnutí nenaléhalo jen Československo; k svému překvapení slyšel průměrný Brit od svých vlastních politiků (je pravda, že energičtější z levice, ale přece jen ještě dostatečně důrazně i od konservativců), že ať se mu to líbí, či ne, se skutečně musí odhodlat jít do zákopů, když bude Československo napadeno. Nemůžeme se divit, že za této situací nás britský občan zrovna nemiloval a že nám jeho zástupci radili, abychom si své potíže alespoň pokusili přece jen rozřešit sami. V britském veřejném mínění škodí nám nejvíce smírný konec úsilí o irskou autonomii. Tlusté a nám obsažné knihy líčí irské boje za svobodu. Irové nesváděli o svou samostatnost jen papírové debaty, ale opravdu krvavé boje, v nichž byly veliké ztráty na obou stranách. A dnes? Maximalistický irský program je splněn a celkem se Angličanům, ani britské říši nic nestalo. Irská samostatnost nikomu neublížila. Průměrný Brit má proto dojem, že dlouhá a těžká boje za irská práva byly zbytečné, že na obou stranách šlo jen o tvrdohlavost. Není to ovšem správné, ale každé veřejné mínění má sklon k zjednodušování. Proto se nelze divit, když britský občan uvažuje o tom, zda v Československu nejde o obdobný problém, zda by nebylo možno předejít válce dohodou. Nesmíme vyčítat světu, že na nás naléhá, abychom mu ušetřili těžkou obětí války. Proti tomu nesmí nám svět zazlívát, když se mu snažíme vyložit, proč houževnatě trváme na svém vlastním, od nacistického pojetí tak odlišném stanovisku a proč

žádáme světovou veřejnost, aby se snažila pochopit naše obtíže.

Musíme vyložit světu, že je veliký rozdíl mezi Henleinovci a Irčany. Irsko nikdy nežádalo vládu nad jinými, nikdy nechtělo, aby se protestantské obyvatelstvo pokatoláčtilo nějakým gleichšaltováním, nikdy nevyznávalo problémy rasové. Irové nikomu nechtěli brát jeho civilisaci a nevnucovali mu svou vlastní, která by byla dokonce v rozporu se světovým názorem celého civilizovaného světa.

V berlínské Wilhelmstrasse měli zcela pravdu, když řekli britským pánům, že žádný německo-československý spor neexistuje. Ano, existuje jen spor s německým nacismem, který není československý, nýbrž světový a liší se podstatně od všeho, co bylo kdysi překážkou dobrého vztahu Irska k ostatnímu britskému světu.

Musíme usilovat o to, aby naši britští přátelé i odpůrci tyto rozdíly pochopili. Irsko nevnucovalo nikomu nějaký svůj nový světový názor. Proti tomu však žádají nacisté, aby všichni uvěřili, že jedině „kreve“ a nikoliv „duch“ je pramenem jakéhokoli vyššího života. Nacisté dokazují, že jejich světový názor založený na nauce o rase a odporující tisíciletému duchu křesťanského světa, je neomylný a proto zakazují svobodu myšlení a popírají zdravý lidský rozum prostých občanů. Rozum je vyhrazen jen vůdčím. Může britská veřejnost po nás spravedlivě žádat, abychom se s takovým světovým názorem vyrovnali? A ustoupit nacismu by přece znamenalo zakázat každou duchovní soutěž a dát nacistům monopol na jakýkoliv myšlenkový proces.

My chceme a můžeme se dohodnout s našimi Němci. Za dvacet let se základy tohoto státu tak zpevnily, že není obav o jeho osud, když sám poskytne svým občanům co nejvíce občanské svobody a účasti na správě veřejných věcí. Ale my se nemůžeme dohodnout s nacismem zrovna tak, jako Britové, kteří nikdy nemohou uznat nacistickou nauku o „nadvládě krve nad duchem“. Tato nauka má totiž svou praktickou stránku, to je nacistický aristokratický princip. Nemá co dělat s bývalou aristokracií „modré krve“, nýbrž uznává, že vládnout mohou jedině rasoví aristokraté, kteří se seskupili kolem nejvyššího vůdce. Ani Britové nejsou v tomto smyslu aristokraty, a došlo by na ně brzy, jakmile by bylo vyřízeno Československo. Náš lid nemůže nikdy uznat jakýkoliv aristokratický princip už ze zásady, ale naši Němci budou mít zlé potíže proto, poněvadž mají ve svých žilách tolik slovanské krve. Budou muset ustoupit berlínským čistokrevným aristokratům a neprijdou pro vládu zrovna tak v úvahu, jako rakouští nacisté.

Československý problém je, jak vidět, zcela odlišný od irského. Britové musí uvážit všechny okolnosti, které se týkají stejně jich, jako nás, a pochopit, že nemůžeme přistoupit na takovou dohodu, která by nás od nich oddělila. Vždyť první podmínka, kterou by nám Henleinovci tak rádi nadiktovali, by byla: opustit Velkou Británii a světovou křesťanskou popolitost. To by ovšem byla nacistická dohoda, do které nás nikdo nutit nebude, není ani v našem, ani v britském zájmu. Naše veřejnost proti tomu musí pochopit, že vyrovnání s našimi Němci děláme pro sebe, že jde o upevnění, nikoliv zeslabení naší mezinárodní pozice. Snad nám vzniknou jisté vnitřní potíže, jistě jsme pozbyli částí onoho klidu, do kterého jsme se za dvacet let ukolébali, ale nemusíme se už obávat o svou budoucnost. Vyrovnání s Němci si v zájmu světového míru musíme provést sami, a nesmíme čekat, až nám bude světovým veřejným míněním oktrojováno.

B. Palkovský.

Diplomacie a obecní volby

Jednou po volbách v Německu v době výmarské republiky, když již byl národní socialismus na postupu, přinesl časopis „Simplicismus“ vtip, doprovázený obrázkem: Několik starších paníček, shromážděných na kávovém dýchánku, hovoří o volbách. Ptají se jedné, proč volila Hitlera. — Ale víte, paní sousečko, mně to dělá tak dobře, když si pomyslím, že ze mně mají Francouzi strach — odpovídá tázaná.

Tato usměvavá sebespokojenost charakterisuje předvolební schůze Henleinovy strany. Tetky obojího pohlaví se vespolek povzbuzují, usmívají a vyzarují spokojeným vědomím, že jdou s Henleinem a že Češi z nich mají strach. Nikomu ovšem neradíme, aby celkovou schůzovou náladu redukoval jen na tuto idylickou stránku: V zástupech pořadatelů vystávají obrysy příští odhodlané stranické gardy, v projevech řečníků už jen taktak že se neozývá docela výslovně „Heil Hitler“. Policie, která má podle všeho instrukce, připomínající více oportunitu než zákonnost, má při tom pro nezaujatého pozorovatele spíše okrasné poslání krojové družiny.

Řečník vykládá o francouzsko-anglické intervenci u naší vlády v záležitosti sudetských Němců. Ejhle, vykládá, tolik se toho namluvili o své svrchovanosti, o vnitřních záležitostech, do kterých nikdo nesmí mluvit, a nyní se do nich mluví a jak! Konrád Henlein jel do Londýna, tam odtud zase touto oklikou zatlačí a zapůsobí na pražskou vládu, a k tomu potřebuje všechny vaše hlasy, jichž bude mít 90 nebo 95%. Stát je blamován a naše otázka je mezinárodní. To bylo řeči, že Anschluss znamená válku, a přišel Anschluss a válka nikde.

Nuže, největší smích doprovázel partie o svrchovanosti státu, který musel spolknout diplomatické domluvy o řešení sudetoněmecké otázky. My ovšem víme, že takovýto výklad diplomatického kroku francouzského a anglického není pravdivý. Ale přesto nás nutí, abychom se vážně zamyslili nad jednou věcí: Po dobu jednání o úpravu naší německé otázky i po celou dobu příprav diplomatického kroku nezastavil se ovšem běh času, nezastavilo se ani radikalizování myslí, nezastavil se povzvolný otřes státní autority, jaký vzniká nutně tam, kde se po výkoně moci požaduje, aby byla současně studená i horká. Zajisté nemůžeme odmítnout přátelské rady mocností, které s námi dobře smýšlejí. Ale snad by se našla cesta, jak jim dát najevo, že by byl velmi žádoucí srozumitelný projev k ochlazení druhé strany. Chápeme sebezapření, které třeba uloží bezpečnostním orgánům, aby se varovaly všeho, co by se mohlo vykládat jako dráždění. Jest velice hezké, počítá-li se takto s duší německého davu, ale místy žijí také Češi v davech, na př. horníci v uhelném revíru, ti mají také duši davů a pořádně vznětlivou. A když tam uhoří — bude to překvapení?

Pohled na český tábor ve volbách není bezvýhradně radostný. Ve většině případů ztroskotalo úsilí o jednotné kandidátky, neboť pryč strany musí vědět, zdali proti posledním volbám získávají nebo ztrácejí. Tato dojemná zvědavost, pátrající po rozdílu 20 hlasů nahoru nebo dolů připomíná onoho berlínského komunistického sekretáře, kterého bylo těsně před příchodem hitlerovské policie nutno pracně přesvědčovat, že musí zničit členskou kartotéku; prohlašoval, že její sestavení dalo tolik práce, že by bylo neodpovědné ji zničit.

Na naší straně se občas prohlašuje, a správně, že se již strany našly k demokratické souhře sil za jednotným cílem, a to že má daleko větší význam a skýtá pevnější základnu nežli stádný princip vůdcovský. Jenomže třeba ještě říci: u Němců již vůdcovský princip proveden jest a u nás ona úzká solidarita demokratických složek provedena není. Kde se pak postaví vůdcovský systém proti systému svárlivých partafírů, ukáže se vůdcovský systém průbojnější a úspěšnější.

Ale přes tuto dočasnou nevýhodu máme zase znamenitého spojence v německé vychloubačské omezenosti. Naši Němci nedovedou vyčkat úspěchu, aniž by již předem hodně neomalené nevali kdekomu do ucha, že vyhráli. A proto prohrávají třeba v posledních pěti minutách. Protože pak naplnili tímto svým vítězným řevem již dostatečně české bubínky, přispěli tím neobyčejně k sjednocení myslí, které se v budoucnu přece jenom projeví i solidárnějším postupem stran. —al.

Kandidát města Prahy

Když před třinácti měsíci vystřídal Dr. Petr Zenkl na primátorském stolci Dra Karla Baxu, zavál s novým primátorem do ovzduší pražské radnice i čerstvý vítr. Již jeho činnost v Ústředním sociálním úřadu dávala tušit, že tak jako ze starého pražského chudinství a almužnictví vznikla za jeho vedení moderní sociální péče, stane se časem i ze slavně i ne-slavně proslulého pražského magistrátu demokratická a tepu doby odpovídající samospráva. Nový duch a pracovní tempo, které Dr. Zenkl uplatňoval po léta v sociální péči, přenesl i v širší okruh celé obecní správy a přinutil k čilejšímu životu i ony obory, kde se po léta letoucí jen magistrátně úřadovalo. Vytáhl na světlo různá dosud tajná jednání zákulisní a ku podivu mnohých začal žádat po všech zaměstnancích přesné a hlavně včasné plnění úředních povinností. Začal k dalšímu podivu prosazovat zásadu, že obecní úřady jsou tu proto, aby sloužily občanstvu a aby bez ohledu na stranickou legitimaci či váhu intervenujícího pečovaly o rozvoj města.

Dívejte se pak, že narazil tu i tam na nechuť i u několika straníků, kteří dlouholetým příslušenstvím k té nebo oné straně se domnívali být chráněni před výtkou či trestem. Těm ovšem nebyla ani nikdy nebude po chuti Zenklova činnost, která přísně prosazuje a namnoze již prosadila v úřadování ideu služby a potlačila vrchnostenské zacházení se stranami. Zákon je třeba plnit, ale vodítkem musí být potřeba občanů.

U mnoha významných veřejných činitelů je možno mluvit o kariéře. Vzestup Petra Zenkla kariérou nazvat nelze. Je to přirozený růst dřívce a schopného člověka v demokratickém zřízení.

V kariéře Petra Zenkla není nic zázračného, nic, co by nebylo po zákonech přirozenosti růstu schopného a pilného jedince. Svým vystoupením chladně uvažující rozumář, svou silnou vůli, neúporným pracovním temperamentem, velkorysou iniciativou i zájmem o detail je Dr. Zenkl, jak tu již před časem bylo dobře řečeno, typickým představitelem nové politické generace, která již není zatížená pathosem předválečného veřejného života a která s prezidentem Benešem v čele se stává generací budovatelskou.

Z jeho bezprostředního okolí se dovídáme, že tím svým racionalismem záměrně příkrývá citovou stránku své osobnosti. Celá řada počínů a nových sociálních institucí vznikla pryč bezprostředně z citového impulsu. Tak na př. otřes, vyvolaný poříčskou katastrofou, dovedl vyprovokovat jeho energii; jeho zájem o osudy nešťastných pozůstalých vedl k úplné reorganizaci jejich života a k novému jich zařazení mezi sociálně a hospodářsky vyrovnané lidi. Právě tak vznik pražských praporů práce byl dán na oslavu 1. máje. Šiky mládeže, v nichž pochodovali mnozí beznadějní, strádající, dlouhým čekáním na zaměstnání rozervaní jedinci byly Zenklovi inspirací k organizování pomoci nezaměstnané mládeži podle vzoru organizací tělovýchovných.

Jeho hlavní činy, jimiž se již zapsal na stránky historie města Prahy, Masarykovy domovy, centralisace pražské sociální péče, organizace péče o nezaměstnané mají všechny znaky činnosti, která, napravující sociální nespravedlivosti a výstrelky hospodářsky i politicky zmatené doby, napřimuje především lidem páteř a vrací dočasně vyraženým pocit lidské důstojnosti. Převedení sociální péče z dosavadního pojetí dobročinnosti, soucitu a náhodné pomoci na moderní pojetí samozřejmě, odborné, cílevědomé, organizované a plánové práce je velkou zásluhou.

Právě tak nebyl dosud oceněn ani jeho bystrý postřeh politického nebezpečí, které dřímalo ve faktu, že za přístřeň a dlouho trvající hospodářské krize bylo v hranicích hlavního města nakupeno tolik nezaměstnaných, které pohled na plně mísy restaurací a zábavních podniků, bohatstvím všeho druhu přeplněné výkladní skříně obchodů a skladišť nebezpečně jítřil. Přes odpor komunistů prosadil tehdy Dr. Zenkl svoji koncepci řešení pražského problému nezaměstnanosti a zajistil tak hlavnímu městu republiky žádoucí klid. Prosadil tehdy, aby Praha neudělovala bezpracné podpory, a trval na tom, aby volání desetitisíců po práci nezůstalo neoslyšeno. Že nebylo lehké zařadit do pracovního procesu tolik nezaměstnaných a sehnat pro mimořádné práce i finanční úhradu, je na bile dni. Dodnes si málokdo z nás uvědomuje tehdejší překážky. Dvacetihalérová přírážka na lístky do biografů, na fotbalové zápasy a na jiné pražské podniky je dnes pomalu již jediným toho svědkem.

Neméně významným rysem Zenklovy činnosti bylo také oddělení pomocných akcí pro mládež od pomoci dospělým. Zenkl dobře postřehl, že mladý člověk se dívá jinak na podporu v nezaměstnanosti, než jeho starší, teprve po letech zaměstnání náhle z práce vyražený druh. Odstíněním a rozdělením těchto pomocných akcí umožnil Zenkl tisícům mladých lidí dostat se bez duševního a morálního otřesu v vln beznaděje na pevný životní břeh.

Nejmarkantnějším činem Zenklovým, i v cizině obdivovaným, je výstavba Masarykových domovů v Krči, kde vznikla obec o 23 budovách s 2390 lůžky, správní a rekreační budovou s divadelním sálem, čítárnou, knihovnou, holiřnou, trafikou a bufetem, hospodářskou budovou s moderní kuchyní, vyvážející denně na 12.000 dávek různých jídel, s vlastní pekárnou, parní prádelnou a žehlárnou s desinfekcí prádla a postelí, s kaplí, pitevnou a histologickou laboratoří, s vodo-světlo- a elektroléčbou a ambulancí pro různé druhy chorob.

Od souboru budov pro dospělé je v tomto městě pro sociálně potřebné oddělen komplex ústavů pro děti. Je tu zotavovna s tělocvičnou, lázněmi, sprchami, ozdravovna pro 100 dětí do šesti let, dětský chorobinec pro 150 nevyléčitelně chorých, epileptických a choromyslných dětí, sluneční lázně, světloléčba, roentgen, zubní ambulance, orthopedická tělocvična, sprchy, basény, letní cvičiště a sportovní hřiště. Vše postaveno nákladem 114 milionů Kč s ročním provozním nákladem asi 14 milionů Kč. Vybavení všech budov je co nejmodernější s užíváním teplé a studené vody, ústředním topením, plynem a elektřinou, automatickým větráním skříní a vyssáváním prachu, bezvadným spalováním kouře atd.

Ríká-li se však o dru Zenklovi, že rubem své povahy je

novoromantikem, je jejím lícem organisátorem, systematikem a ve své činnosti i technickým odborníkem. Již z toho důvodu nemůže být člověkem po výtce stranickým, což je snad na úkor jeho vlastního politického prospěchu. Avšak i jeho vlastní strana by měla oželeť kariéru Petra Zenkla jako úspěšného stranického politika pro kariéru Petra Zenkla, cílevědomého budovatele hlavního města Prahy. Z. R.

Pražský statut

Vypsáním voleb v Praze končí konečně — a nikoliv z vůle pražské radnice — hra na schovávačku. Každá strana na pražské radnici ujišťovala svoje voliče, že je pro vypsání voleb v Praze, ale že překážky jsou u těch druhých stran, u ministerstva vnitra a jinde a jinde. Ale ještě nedávno byl puštěn pokusný balon, nestačilo-li by místo voleb vystřídat na pražské radnici jen několik lidí. Vysvětlení, proč na pražské radnici nebyla nálada pro volby, bychom slyšeli, kdybychom chvíli poslouchali přede dveřmi kteréhokoliv politického sekretariátu. Výměna názorů je tak živá, že proniká i dveřmi. Stojí tu proti sobě dva názory. Voličové a organizace chtějí, aby na pražskou radnici přišli — s několika malými výjimkami — noví lidé. To přirozeně naráží na odpor těch, kteří na radnici už byli, a kteří už nedovedou pochopit, že by tam v příštím období zase nebyli. Sekretariáty přirozeně podporují ty, kteří „už tam byli“. V povaze sekretariátů politických stran je starat se o to, aby to bylo tak, jak to bylo. Dostanou-li se na pražskou radnici lidé, které jejich politické strany zapomenuly poslat do politické pense, dostanou se tam hlavně pochybnou zásluhou stranického aparátu. Taková je situace a ta vysvětluje, proč na pražské radnici nikdy nebyla upřímná nálada pro volby.

Jedním z důvodů, který byl také uváděn, aby se odůvodnilo, že volby v Praze nemohou být, bylo, že není dosud hotov a schválen pražský obecní statut, který by postavil na nové základy organizaci obecní správy pražské. I optimisté soudí, že k němu nedojde ani v příštím volebním období. V tomto pražském statu — mimo jiné — jde také o to, dát nějakou pravomoc místním výborům v obcích, jejichž sloučením vznikla Velká Praha. Dnes tedy místní výbory se podobají stolním společnostem, které se mohou jednou za čas sejít a nezávazně si pohovořit, co se tak asi v jejich obci děje. Jejich pravomoc se prakticky rovná nule. Veškerou moc na sebe strhla pražská radnice a s ní také městská byrokracie. Tímto postupem Praha se zbavuje zdravých sil v jednotlivých místních částech. Je mnoho věcí, hlavně místních, které by šly lépe a rychleji kupředu, kdyby se o nich rozhodovalo v místních výborech. Ale pražská radnice centralizuje. Proto také nedošlo k pražskému statu, který by provedl zdravou decentralizaci práce. Budeme volit do místních výborů v Praze, ale budeme mít vědomí, že to nemá praktické ceny. V. G.

Německá sociální demokracie musí být zahubena?

K listům, které se už nemohly dočkat, aby německá sociální demokracie odešla z vlády, přidal se po nových událostech i „Slovenský hlas“, o němž se říká, že je velmi blízký ministerskému předsedovi. Vzpomínáme si dokonce, že právě tento list zahájil před několika týdny tiskovou akci, která volala po odchodu německé sociální demokracie z vlády, kde prý jenom překáží a vyvolává napětí. Orgán, který by měl mluvit velmi rozvážně a řídit se vždy zájmem státní politiky, přešel přes tuto otázku s lehkým srdcem a nevezal na vědomí, že právě nyní je tato strana — víc, než kdy jindy — jedinou demokratickou a republikánskou protivahou v německém táboře u nás. Rozhodla tedy zase jednou krátkozraká zaujatost, které zřejmě stačilo, že jde o stranu sociálně demokratickou. Ale nepolepšitelným „politikům“ nestačí asi ani dosavadní výsledek, a výpad proti sociální demokracii pokračuje. Takt udává opět „Slovenský hlas“, který s potěšením zaznamenává: „...německým sociálním demokratům nezbylo, než ustoupit tiše do pozadí a konkurovat s Henleinem na téže závodní dráze — na linii státo tvorné oposice.“ Prostý člověk patrně neuvěří, že by politické zaujetí mohlo jít tak daleko, ale máme to černé na bílém. „Slovenský hlas“ chce zabít dvě mouchy jednou ranou: klade za prvé německou sociální demokracii na jednu linii s Henleinovou SdP a za druhé vystavuje Henleinově straně zdarma vysvědčení státo tvorné oposice. To je pravděpodobně nová taktika útoku proti německé sociální demokracii. Tam kde rozhoduje pouze nepřátelská zaujatost, je všechno možné: i Henleinoва SdP může se stát přes noc státo tvornou. ja.

Vnitřní emigranti

Emigrantem je ten, kdo dobrovolně nebo nedobrovolně opustil svoji zemi. „Die Zeit“ v článku svého šéfredaktora přišla s jinou teorií o emigrantství: emigrantem se může stát i ten, kdo neopustí svoji zemi, jestliže se nepřihlásí k německé národní pospolitosti. A aby nebylo pochybnosti, kdo se stává emigrantem, aniž opustí svoji zemi, je hned uváděn poslanec Jaksch, „který se stal emigrantem“, neboť přiznání se k straně, která je cizí lidu, znamená přihlášení se k emigrantství. —

Je tu tedy nová teorie: Poslanec Jaksch je tedy prohlášen šéfredaktorem henleinovské „Die Zeit“ za emigranta. Za člověka, který u nás může být, ale nesmí se vměšovat do naší vnitřní politiky. Ale Jaksch je současně poslancem Národního shromáždění republiky Československé. Může šéfredaktor „Die Zeit“ jen tak československého poslance prohlašovat za emigranta?

Sudetoněmecká strana říká: nejsme menšinou, jsme národní skupinou, která chce stejná práva, jako mají Češi. Ale v této národní skupině, která se dožaduje naprosté rovnoprávnosti, má být zaveden dvojí druh Němců: plnoprávní Němci a „Němci emigranti“. Je sporné, zda by p. Wannemacher se svou teorií plně obstál před československým soudem. Ale je tu vidět, jak se henleinovci dívají na německé sociální demokraty. Považují je za emigranty. A co tito lidé udělali? Nic jiného, než že se hlásí k té republice, na jejíž půdě žijí. Trpí za svoje přesvědčení. Ale sotva v nejbližší době henleinovci budou tento svůj názor o německých sociálních demokratech revidovat. Tím důležitější je, co budou dělat Češi. V „Lidových novinách“ jeden dopis říká:

„...my zde na hranicích, obklopeni úplně německým živlem, nechceme ani věřit, že by se našel mezi odpovědnými činiteli někdo, kdo by nechtěl pomoci německým sociálním demokratům. Vždyť to jsou opravdu hrdinové...“

Žijeme v době, kdy leccos se děje, co jsme do nedávna považovali za neuvěřitelné. Asi před dvaceti lety v Praze, kam se sjelo mnoho slovanských hostů na oslavu Národního divadla, velmi často zněla slova: věrnost za věrnost. I tu se leccos změnilo. Ale platnost slov: věrnost za věrnost trvá. Němečtí sociální demokraté byli a jsou věrni republice. Proto je „Die Zeit“ prohlašuje za emigranty. Nejde tu o to, mají-li či nemají-li být němečtí sociální demokraté ve vládě. To je vedlejší. Ale zásadní je, budeme-li věrni německé sociální demokracii proto, že je věrna demokracii. Henleinoва strana vyhazuje je jako nepohodlné emigranty z národa. Budeme je i my ignorovat? Věrnost za věrnost. Je to i pro nás jen fráze? V. G.

Od jedné ke čtyřem

Při volbách do Národního shromáždění ncházela se o důvěru voličů staronová strana: Národní sjednocení. Volala: národ se musí sjednotit. Při volbách v Praze toto Národní sjednocení nejde již společně. Jedna kandidátka nese název „Národní sjednocení“; Národní liga jde do voleb samostatně; vedle toho se přihlásily dvě národní demokracie, které obě se dovolávaly dra Kramáře a pohádaly se o to, kterou z nich vlastně dr. Kramář založil nebo ideově vedl. I republikánská strana jde do voleb v Praze trojím proudem. O stranické roztržitosti lze v Praze mluvit jenom v úseku nesocialistickém. Socialistické strany jdou do voleb bez postranních kandidátek a zastírajících názvů. I tu vidíme, že heslo: jednota, s kterým pracuje tak často naše politická pravice, není pro ni ničím jiným, než jen heslem, kterým se mají osídit ti druzí, dají-li se osídit. Na čtyřech kandidátkách Národního sjednocení a Národní ligy je vidět, že rozklad této strany se ještě nezastavil. Není tu jednotící myšlenky a není tu politické osobnosti, která by měla trochu důvěry. Po pokusech, které nikam nevedly, vracejí se lidé z Národního sjednocení k starému jménu: národní demokracie.

Stále to pobízí k srovnávání: čím byla a čím mohla být státo právní demokracie, a čím je Národní sjednocení dnes, když přichází s tolika kandidátkami, že volič vlastně neví, koho má volit. I tu je vidět, že rozumná politika se nakonec vždy vyplácí. Národní demokracie chtěla být u cíle dříve, než to šlo. Dopadlo to tak, že v obecních volbách v Praze je prvkem komickým. V. G.

České a německé babičky

Henleinovský Němec, který si přečetl mou poznámku v minulém čísle „Přítomnosti“ („Ochránci čisté rasy“) a je ovšem jiného názoru, namítá písemně:

„Jak můžete sudet. Němcům vytýkat, že mnozí z nich mají česká jména a české babičky? V těchto končinách Evropy, kde

se setkala tolik národů, nemůže to být jinak. Váš argument padá okamžitě, jakmile uvážíte, že je právě tolik Čechů, kteří mají německá jména (na příklad Rieger, Jungmann) a německé babičky. Můžete to snad popírat?"

Ne, to nemohu a také nechci popírat. Nevídi však náš německý čtenář sám, co taďy natropil? Neví už, kdo stvořil onu zoologickou teorii, která hlásá, že se člověk nemá posuzovat podle toho, jak smýšlí a cítí, nýbrž jen podle animálního původu? Ovšem, tisíce Čechů mají německá jména a německé babičky, ale Češi nevyznávají rasovou teorii. Jak mohu sudetským Němcům vytýkat, že mnozí z nich mají česká jména a české babičky? Ale já jim přece nevytýkám původ, nýbrž jen jejich rasovou teorii. K o m u napadne vůbec — kromě rasových fanatiků — „vytýkat“ někomu původ? K d o vymysleli „nauku“, že tak zvaní „Němci podle příznání“ nepatří k německému národu? K d o přenáší pojmy z chovu zvířat do kulturního života lidí? O t o jde právě: o důkaz, jak je nemožné považovat člověka za morče, jehož osobní hodnota se měří podle krevní skupiny předků. Vymyslet nejdřív „vysvědčení o původu“ a vymlouvat se pak na to, že jiní také nejsou rasově čisti — to nejde! „V těchto končinách Evropy, kde se setkala tolik národů, nemůže to být jinak“ — to nám píšete vy, milý německý čtenáři, vy, jako přívrženec rasové teorie? Najednou se dovoláváte argumentu, který všichni rozumní lidé odjakživa uváděli proti rasistickým nacionalistům (bohužel marně)? Nacionalistické rasové teoretiky dovolávají se nezbytného rasového prolínání, dokáže-li se jim, že sami nejsou rasově čisti.

Ne, nikdo se nesmí vylučovat z vlastní teorie. My jsme ovšem toho názoru, že člověka třeba posuzovat j e n o m podle toho, co umí, jaký je a jak se chová — a nikoli podle jména, náboženství, babičky nebo podle vlasů tehána. Napsal jsem tu poznámku proto, abych vyvrátil nekulturní názor, který tvrdí opak. Mohu to říci také jinak, abyste dobře rozuměli: Dokáží-li „zásadnímu“ vegetariánovi, že doma jí beafsteaky, není to samozřejmě argument proti beafsteaku (jehož si naopak vážím), nýbrž jen důkaz o vegetariánově prohanosti. Hájí-li se pak vegetarián tím, že i jiní lidé jedí maso, je mimo to ještě směšný.

Josef Krejčí.

politika

Dopisy Čecha a Němce

V roce 1935, před parlamentními volbami, uveřejnili jsme v „Přítomnosti“ dva dopisy: Dopis německého učitele ze severočeského městečka, E r i c h a, českému učiteli na venkovské škole v labské rovině, V á c l a v o v i, a odpověď Václava Erichovi. Erich i Václav, Němec a Čech, byli oba týž ročník 1892, a oba je válka odtrhla už tehdy od školních škamen. Prožili konec světového konfliktu společně na italské frontě pod habsburským praporem. Z rozvrácené fronty šli společně i nazpět do svých domovů a vrátili se k učitelské práci. Oba měli už ve frontě politický zájem, který jim v míru zůstal. Oba setrvali v mužném přátelství. Svoje názory na veřejné věci si sdělovali v občasných dopisech. Erich se politicky rád vznášel, Václav chodil těžce při zemi. Erich po válce skoro bolševisoval, Václav dělal hlavně místní politiku, a jeden čas byl vládním komisařem svého městečka, jehož hospodářství dal do pořádku. V letech 1934/35 Erich přilnul ke hnutí Henleinovu a napsal o tom Václavovi dopis, který jsme tenkrát otiskli. Václav mu odpověděl střízlivými poznámkami, a když sudetoněmecká strana sklídila volební úspěch, Erich napsal Václavovi krátkých pár řádek, které končily jen slovy: „Nyní věřím, že je všechno možné, i že dvakrát dvě jest pět.“ — Václav mu pak odpověděl ještě stručněji, takto: „Milý Erichu, dvakrát dvě jsou čtyři. Pochybuješ-li o tom jen trochu, přeji Ti více nežli jindy, abys byl zdrav. Václav.“ — Od té doby nebylo mezi nimi korespondence. Až onehdy, koncem dubna, dostal Václav zase dopis od Ericha, který tu uveřejňujeme. A otiskujeme i Václavovu odpověď.

I.

Milý Václave,

jsou to roky, co jsme si nepsali. A tak se mně zdá, jako bychom se tehdy naposledy byli bývali rozešli ne zcela v dobrém. Přiznávám, že můj triumfální dopis

po těch vítězných volbách byl snad pro Tebe trochu zraňující, tím spíše, když jsi mi před tím tak domlouval pro mou, prý, fantastičnost. Musíš odpustit, my Němci jsme už tak přímí a bezprostřední, že se projevuujeme, nestarajíce se dosti o dojem, který to způsobí třebaš i u našich přátel. Ostatně tvoje strohá odpověď na můj jásavý list nebyla také bez viny pro tu několikaleťtou odmlku: byl jsi při ní trochu pedantický, aniž se ti podařilo svojí suchostí zakrýt své zklamání. Nu, odpusťme si, co jsme si.

Víš, Václave, já jsem v Tobě vždycky vídal představitel onoho ryziho, průměrného českého lidu, který nemá nic společného se stranickými doktrinami svých vůdců; s mythy dějin, které mu vštěpuje jeho přemrštěná inteligence; s ideologiemi, které se mu očkují hlavně ze západu. Tento prostý český, nám sousedský lid, který si obdělává svá pole a chodí do svých dílen a pracoven, nemá v sobě nic nepřátelského vůči nám Němcům; chápe střízlivě, že jest vtěsnán do naší střední Evropy a že se tedy musí vyrovnat s naším vedením. Tento rys střízlivosti a reality jsem vídal vždy v Tobě, a to mě s Tebou tak smiřovalo, i když jsem občas viděl, že Tě proudění ve vaší inteligenci neponechává zcela bez vlivu. Ale dnes, příteli, jest doba příliš kritická; dnes se podle mého soudu musí u vás, Čechů, najít a dát dohromady vše to, co jest pro věcnou a klidnou linii. Vím, že jsi pro ni jak stvořen a že máš vliv na své okolí. Měl bys, hochu, poznat, že nadešla chvíle, kdy bys svému národu mohl dobře posloužit. Ne, že by vás, střízlivých Čechů, bylo málo. Ale jste málo odvážliví, abyste hodně nahlas řekli své veřejnosti všechny důsledky svého poznání a dnešní situace: že je nutno resignovat na všechny ony klamné představy, jak o věčném boji mezi Čechy a Němci, kterému vás učil váš Palacký; tak o vaší zvláštní uzpůsoblosti pro jakési humanitní ideály, jak vás učil váš Masaryk. Byli jste, příteli, příliš pyšní pro toto své učení; žili jste v pověře, že vás humanitně-demokratická ideologie činí jakýmisi přeborníky, že jste před ostatní střední Evropou a že zde tudíž nepotřebujete býti nikým vedeni a usměrňováni. To je ovšem postoj, který nám, osmdesátimilionovému sousedu a přirozenému vládcí v této části světa, z vás učinil nepřátele v našem vlastním domě. Ale vy se z toho postoje vymaníte. Mnozí z vás se už vymaňují, a ty jsi z těch, kteří jsou stvořeni k tomu, aby váš lid vedli na cestě rozumu.

To je první věc, kterou jsem ti chtěl napsat a pro kterou navazuji přetrženou nit našeho dopisování. A nyní ještě toto:

Když jsem Ti tehdy před volbami psal o té naší „Volksgemeinschaft“; o tom proudu, v němž já i každý jiný jednotlivec jsme nesení jako atomy, které nemají smyslu, neodevzdávají-li se se vším všudy, bez vůle a bez nároku, Tvoje odpověď mě ironisovala. Dnes bych mohl být škodolibým, vida zmatek ve vašem českém táboře, zatím co my sudetští Němci jsme tak sjednocení, jak jsme ještě nikdy nebyli. Hle, Václave, kdo jest před kým! Není-li jasné, že my před vámi? Což nevidíš, že se dnes ukazuje, že pro nás mluvil váš Tyrš (ostatně opravdu váš?), když pravil, že svět se hne tam, kam se napře síla? Nejenom že jsme tehdy sklídili při volbě vítězství větší, nežli kdo tušil; pod dojmem navouského anšlusu se k nám nyní přiřadili jako kající navracení synové všichni ti opravdu němečtí bratři, kteří ještě bloudili. Jsme nyní pohromadě.

Divím se, že vám žádnému z Čechů nepřípadají dějinné analogie, které se tak vtírají každému, kdo srovnává dnešní rozmach sudetského Německva s vašim revolučním hnutím před 20 lety. Karlova amnestie a vaše amnestie; a u obou tžž výsledek: t. j. chlad, který po ní zůstal tam, kde se očekávala vřelá vděčnost. Vaše prohlášení na říšské radě a Henleinovo prohlášení v Karlových Varech. Karlův manifest, a váš národnostní statut. Nechci prorokovat, že i konce budou nezbytně tytéž.

A apropos toho anšlusu: divím se, že opět z vás Čechů někdo má odvahu jej nějak kritisovat: což na něm není všechno daleko logičtější, přirozenější a nenásilnější, nežli byla česká okupace Slovenska? Jestliže vy jste teprve musili vynajít mythus československého národa a řeči, abyste měli pro heslo sebeurčení vůbec jaký titul na odtržení horních Uher, Němci s Rakušany byli odevždy jediného jazyka a jedné národnosti. Jestliže vy jste musili trhat staré, tisícileté státoprávní hranice, Rakušané se vrátili jen o šest desítek let dozadu, aby spojili, co bylo tehdy odděleno. Jestliže vy jste si netroufali dodnes přezkoušet plebiscitem opravdovou vůli svých slovenských bratří, Německo uspořádalo plebiscit za čtyři týdny po okupaci. Vídeň vítala přicházející německé vojáky s kytkami: jakpak to bylo tehdy v zimě 1919 s Bratislavou? Německo zabralo v Rakousku s 6½ miliony Němců sotva 150 tisíc jinonárodovců, kolikpak vy, Češi, jste zabrali Maďarů, Němců a Rusínů? Tož tedy vy jste nejméně příslušní nějak nás posuzovat!

A na konec ještě jednu věc: Prosim Tě, říkej těm svým lidem, kde máš vliv a kde Tě poslouchají, ať si váží dnešního okamžiku v dějinách tohoto státu. Jest to na staletí jediný okamžik, kdy se s námi Němci opravdu mohou vyrovnat. Jak směšně papírové byly všechny pokusy o vyrovnání mezi oběma národy ve starém Rakousku. Jak směšně papírové bylo všechno to volání pražských státníků od roku 1920. Dnes se musí udělat vyrovnání opravdové, mužné a přímé. Náš vůdce vás ujistil, že nejenom nechceme připravit český národ o nic z jeho oprávněných posic, že však chceme respektovat i hraniční kameny a právní povahu státní hranice republiky. Co chcete více? Vzpomenete-li, jak jste na tom byli bídne v monarchii, kolikrát jednota sudetských zemí byla v sázce, jak nejednou Veliký Bedřich ji mohl snadno rozbít, ale jak ještě i Bismarck v roce 1866 jen z jisté velkomyslnosti neanektoval severní Čechy k říši: není-li to pro vás značný úspěch, že jak Německo, tak náš Konrad v době největšího rozmachu německého národa jsou ochotni uznati územní status republiky? Měli byste si toho vážít tak, že žádná protisluzba by vám neměla být dosti veliká. Co jest proti tomu, když uskutečneme národnostní autonomii, která ostatně fakticky u nás už skoro existuje, neboť veškeren kulturní a záhy i hospodářský život bude usměrněn vedení Konrada Henleina. Co na tom může změnit formální suverenita státních administrativních úřadů? Vaše menšiny budou moci být na našem autonomním území vždycky aspoň tak bezpečny, jako Němci v Praze, Brně a jiných městech. Republika, dá-li ve formě, kterou od ní německý lid zde i za hranicemi žádá, záruku, že za žádných okolností nebude nebezpečna posicím německé říše, bude mít na věky pokoj a český národ s ní. Jest to velkolepá příležitost, a my, sudetští Němci, chceme při ní sehráti úlohu zprostředkovatele, jako francouzští Švýcaři za Na-

poleona v době Helvetiky. Můžeš-li upřít, že tato úloha tenkrát byla Švýcarsku na škodu?

Nu, napsal jsem Ti, tuším, všechno, co jsem měl na srdci. Snad jsem Tě přesvědčil, když ne ve věci (což by mně ovšem bylo líto a nepochopitelné), alespoň o tom, že to myslím upřímně s Tebou, s Tvým národem a s věcí míru a pokoje v našem domově.

Považuj mne vždy za svého přátelského

Ericha.

II.

Milý Erichu,

že ses opět ozval po tolika létech, mě naplnilo radostí. Ale, z jaké to dálky se mně ozýváš! Jestliže jsem si v poslední době tak často u v ě d o m o v a l, jak mnoho se změnilo za dvě desetiletí, Tvůj dopis mně to dal dokonale p o c í t i t i. Jak jsme si byli blízcí, když jsme se před dvaceti lety vraceli z rozvrácené fronty z války, kterou jsme oba svorně považovali za poslední, do svého domova, o němž jsme — rovněž stejnomyslně — předpokládali, že se — stejně jako ostatní země — stane příbytkem sociální spravedlnosti. Rozdíl mezi námi byl „jen“ v temperamentu, s jakým jsme se chystali do práce: kdo by byl řekl, že tento různý temperament nás navzájem oddálí tak, jako si dnes vzdálení jsme.

Neboť, především: jak nerozumíš tomu, co nazýváš mojí střizlivostí a věcností! Je pravda, že jsem se vždycky snažival chodití nohama rovnou po zemi a hlavu mít pokud možná v chladu. Ale co tato moje snaha má co činiti s náměty, které mně činíš? Naopak, připisuji právě svojí věcnosti, že Ti na ně nepůjdu. Vy, naši němečtí spoluobčané, rádi vždycky vylupujete středoevropskou situaci z celého ostatního světa a posuzujete ji samu o sobě. To jsem Ti již několikrát dříve vytknul, že pro vás svět začíná ve Vogesách a končí na Visle. Kdyby skutečnosti jen této oblasti byly rozhodny pro naše položení a naše naděje, měl bys snad pravdu, že mě chceš přiměti, abych resignoval a abych to jho, které mně před očima pro můj národ ve své dobrotě pozlacuješ, považoval za dobrodiní. Ale nenasvědčuje právě vývoj posledních týdnů tomu, že selhal počet těch, kdož se snažili otázku Českoslováků a zdejších Němců stěsnati do středoevropského rámce? My, Češi, jsme se — pravda — snažili udržeti ji v mezích otázky domácí, do které není nikomu za hranicemi nic. Vy, naši Němci, jste tomu nechtěli, a vašim úspěchem — připouštím — jest, že už o ní nerozhodujeme sami mezi sebou. Ale nerozhodují o ní, jak vy jste chtěli, také jen Praha a Berlín; rozhoduje a bude rozhodovati i Paříž a Londýn, ne-li docela Moskva, a nepřisadí-li si Washington. Hleď, nechtěli jsme tomu my a nemůžeme za to, že vám i nám snad tento výsledek bude kdysi nepohodlný. Ale jest to tak a ne jinak. Naše národnostní otázka se nestala otázkou svaté římské říše německého jazyka, nýbrž problémem světové bezpečnosti. Nám, Českoslovákům, při tom nebude příjemně. Ale ani vám, Němcům.

A proto také ovšem ani otázka československé majority v tomto státě, ani problém státu jako celku, není věcí, kterou by mohla rozřešiti nějaká leoninská smlouva mezi námi a Německem, jakožto izolovanými partnery, a při níž by naše „věcné“ vyhlídky byly tak žalární, jak se mně snažíš přesvědčit. I kdyby tomu tak ovšem bylo bývalo, i kdyby nám byl býval vnucen rámeček tak úzký, jako tebou nastíněná kobka, tož by se

tím prece jen náš evropský význam nebyl býval definitívne zničen, tak jako se na př. nezničil význam Rumunská bukovinským mírem za války. Ale dnes už jest jasno, že tomu tak není. A věcnost, střízlivost a jasnost myšlení, na něž u mne tak lichotivě apeluješ, mě právě nutí, abych neprezíral jako ty činíš, vedle faktů středoevropských i ona světová, jež otázku naši činí sice hodně komplikovanější, ale zato pro nás ji staví příznivěji, nežli jak ji vidíš ty.

Snažíš se mě, milý Erichu, zvláště vyznamenat tím, že moji střízlivost stavíš s jedné strany proti tradici Palackého, se strany druhé proti Masarykovým humanitním ideálům. Myslíl jsem opravdu, že znáš náš český kulturní život hlouběji, nežli abys mohl postavit jeden z těchto programů napravo a druhý nalevo. A zoufám nad svým uměním činiti věci srozumitelnými, anebo nad tvou zapomnětlivostí, musím-li tu znovu vykládat, co jsem ti vysvětloval již tolikráte: Není rozporu mezi tradicí Palackého a Masarykovou. Mluvil-li Palacký o trvalém boji Čechů s Němci a popíral-li jej Masaryk, bylo to hodnocení historických faktů, ale ne ideologický základ. Ten byl u obou týž: humanitně demokratický. A zůstává pro nás týmž i nyní, po Masarykově odchodu, a zůstává týmž zejména pro ty nejstřízlivější z nás: nebot, kdybychom jej opustili, kdybychom se zapojili do ideologie „středoevropské“, znamenalo by to ztrátu nejenom samostatnosti ideové, nejenom přetržení ideového pouta s ostatním světem, nýbrž nutně i ztrátu politických vztahů. To jde vždycky ruku v ruce, věř mi. To's viděl na Rakousku, to's viděl na nedávném pokušení Rumunská. Ostatně to sám naznačuješ, právě, že táž střízlivost, která by nás měla odvrátit od Palackého a Masaryka jest rovněž cestou pro naše politické „usměrnění“ a „uskrovnění“.

Zdáme se ti pyšní a dráždíme tě tím, že o sobě myslíme, že jsme se svojí myšlenkovou diferencovaností před vaší totalitou. Můj bože, to už nesmíš zazlívát desetimilionovému národu, že chce žít po svém, nemá-li proti žádnému ze svých sousedů útočných úmyslů. A žije-li po svém, nesmíš po něm chtít, aby nevěřil, že to jest proň nejlepší způsob života. Jsme demokraté sociálním původem svých vedoucích lidí a vrstev, svým společenským utvořením, v němž třídní výšiny a nížiny tak připomínají — porovnáme-li je s poměry jinde — toto moje mírně zvlněné Polabí. Proto jsme demokraty i ve svých názorech kulturních, proto celé naše pojetí národnosti jest demokratické. Proto máme klidný a vyrovnaný poměr i k myšlence národní jednoty a discipliny; víme, že se dostaví, kdykoli jí je zapotřebí, aniž bychom se jí musili zaklínati; tak jako zdravý a statečný člověk ví, že se bude bránit, bude-li přepaden, aniž by si musil napřed, dokud napaden není, pořád opakovat podle Coué-ovy metody: budu statečný, budu silný, budu hrozný. Nezlob se za upřímná, byť trochu nepříjemná slova, která ti nyní řeknu: nepovažuji za přirozenou jednotu národa tu, která se musí vynucovat terorem, hospodářským bojkotem, výhrůžnými listy, hlídkami před krámy atd. A rovněž se mně nezdá přirozenou jednotu, která povyšuje jednotu mechanismu nad jednotného ducha.

Abys mně rozuměl, řeknu příklad: vědecká, nepolitická organizace, v níž od let bývali členy Češi a Němci, pozvala nedávno německého odborníka, aby přistoupil za člena. Dotázaný poděkoval za poctu, vyhradil však rozhodnutí vedení sudetoněmecké strany.

Jednal jako disciplinovaný a trenovaný SdPman — ale jednal jako vědec a kulturní pracovník? Je přirozeno, že předsednictvo dotyčné instituce, když si přečetlo jeho dopis, si řeklo, že příště se jednoduše obrátí — bude-li potřebovat německé odborníky — rovnou na pana Henleina o dodávku jednoho či více exemplářů. Ale žert stranou. Tato ilustrace ukazuje, jak to u vás je málo duch jednoty, a do jaké míry je ta totalita, v níž si tolik libujete, jen aparátem jednoty. A proto nám nezazlívej, že si libujeme raději v naší diferencované skladbě, která nás sice nenechá na holičkách, když se ozve polnice, ale nežli se ozvala, nechá nás svobodně pracovat a se navzájem doplňovat. Tak jak jsme se letos o prvním máji dohodli sejít všichni, od komunistů k fašistům, za vedení středu, bez násilí, spontánně — ba, ona krajní křídla si tuto jednotu přímo na středu vynutila — tak bychom se tu sešli kdykoli jindy. A kdo by chtěl u nás něco jiného, kdo by chtěl jenom část této všeobšahlé národní jednoty povyšovat na celek, tak jako jste to učinili vy, měl by u nás práci mnohem těžší, a jeho teror by měl trvání mnohem kratší.

To, co ti tu říkám, se ve své pravdivosti plně projeví teprve, až přestane ono mimořádné napětí přítomných chvílí. Že k němu přispěl v poslední době hlavně anšlus — máš pravdu. Ale tvoje paralela mezi naším připojením Slovenska a anšlusem má mnoho děr. Především, my jsme nedělali československou jednotu revolucí proti Evropě, nýbrž v souhlasu s ní. Možná, že by se německému národu v Německu a v Rakousku bylo bývalo podařilo také v krátké době dosáhnout souhlasu Evropy pro spojení. Ale právě to, že mu byl tento souhlas vedlejší, že naň nečekal, že jím pohrdl, to jest, co tak pobouřilo celý svět, a proto není žádného podobenství mezi oběma případy. Jednota spisovného jazyku mezi Němci a Rakušany jest historická nahodilost, jako je nahodilé, že nebylo jednoty mezi Němci a Holanďany a mezi Čechy a Slováky. Mythus československého národa se nevytvořil ad hoc; byla zde tradice jednoty po celé XIX. století, tedy tradice téměř stejně stará jako tradice jednoty Německva. Říkat o anšlusu, že znamená jen návrat k poměrům před rokem 66, to znamená, Erichu, přemalovávat dějiny. Anebo to jest jako bys tehdejší folklor srovnával s S. A. uniformami. Ale hlavně: i když náš příchod do Bratislavy nebyl tak slavnostní, jako Hitlerův do Vídně, naše nakládání se Slovenskem a úcta k jeho individualitě nás učinila mnohem lepšími správci nabytého dědictví. Hleď, od anšlusu neuplynuly ještě 2 měsíce, a jaké je dnes smýšlení rakouského lidu? Srovnáme-li, co říše s Rakouskem učinila, s poměry slovenskými, tož jest to asi tak, jako bychom my na Slovensku byli se pošťili nejen s Hlinkou a národnari, nýbrž i s Hodžou, Dérerem, Mičurou atd. Neboť už dnes ani ti nejoddanější austronacisté, ani Seyss-Inquart nenalézají milosti před očima Berlína. Už dnes je v Rakousku všechno v rukou říšskoněmeckých nacistů. Škoda, že nikdo u nás nedovede vám, zdejším Němcům, vylíčit na rakouské analogii, co by vás stihlo, kdyby přišel den' a kdybyste byli připojeni k Německu. Váš Henlein by nebyl místodržícím Sudetenlandu. Tím by byl nějaký Berliňák. Pánové Kundt, Sandner, Neuwirth by stáli pod dozorem Gestapo a museli by býti velmi skromní a potichu. Patrně ani Krebs a Jung by do toho mnoho nemluvili, jako nemluví do rakouských věcí staří nacističtí emigranti. To je berlínská vědomá pracovní a dobytelská metoda, která je proti

všemu regionalizmu a pro krajní centralisaci; a tato metoda s tím revolučním postojem k Evropě — to jsou hlavní věci, které odlišují anšlus od slovenského případu, v neprospěch onoho.

A na konec ještě poznámku: k tomu, co říkáš o „jedinečné historické příležitosti“. Jest to příležitost, ale nejen pro nás, Čechy, a není jen v naší moci, abychom jí využili. Bez vás, sudetských Němců, bez vašeho rozumu a střízlivosti to těžko půjde. Ty podobnosti s léty 1917 a 1918 s dnešní situací si nech zajít. To porovnávání tehdejší a dnešní autonomie, tehdejšího a dnešního 1. máje, tehdejšího státoprávního ohrazení a dnešního karlovarského projevu Henleinova, to jest tvoje šálení a scestí. Chybí tu totiž jeden — a to hlavní — činitel podobnosti: síla tehdejšího státu a dnešní republiky. Rakousko byto stát válkou uondaný, s bankrotářskými, rovněž vyčerpanými spojenci, stát na poslední štaci své existence. Naše republika má čerstvé síly, branné i mravní, má spojence, jichž síla roste geometricky, zatím co síla těch, na něž vy spoléháte, roste jen arithmeticky. Jaké tedy porovnávání? Kdybyste vy, přátelé, chtěli udělat svůj 28. říjen, tož nejen že to bude mravně nezdůvodněno vzhledem k našemu a rakouskému postoji k národnostní otázce, ale bude to i zcela jinak vypadat mocensky. Že si to neuvědomují u vás ani lidé tak inteligentní, jako jsi ty, musí ovšem vésti k těžkým nedorozuměním. Ale na povaze prostých faktů to ničeho nezmění.

Než, ještě k té příležitosti! Jaká že to má být příležitost? Jaká obdoba švýcarské konfederace před 1½ stoletím? Helvetika? Nu, nechceš snad, aby dohodnutá platforma naší národní politiky v tomto státě potrvála jen 2 roky, jako právě potrvála Helvetika! Ale i ta Helvetika a i ta francouzská revoluce, i ten Napoleon šli proti staré konfederaci jinak, nežli vy jdete proti dosavadní koncepci Československa: přinášeli jí nový sociální ideál, na němž nebylo nic nacionálně francouzského, nýbrž který byl národům země stejně přístupný. Co však přinášíte vy? Říkáte, že Československo se má stát ze státu národního státem národnostním. Nu, dobrá: ale zdali jej jím může učinit idea tak ultranacionalistická, jako jest váš nacism, k němuž se Konrad Henlein v Karlových Varech slavnostně přiznal? Národnostní stát lze tvořit jen pod praporem národnostní, t. jest nacionálně irrelevantní ideje, která by byla Čechům a Slovákům, Němcům, Maďarům a Rusínům u nás společná a k vůli níž — v její prospěch — by byli ochotni porovnatí své národnostní otázky, udělati společně nějaký ten národnostní status. Tak se rodí národnostní státy, ale nerodí se nacionální hysterií.

Nu, vidíš, Erichu, že's mě nepřesvědčil. Jsi-li již tak daleko do svých mladých let, která jsme spolu prožívali před dvěma desetiletími, jak se z některých míst tvého dopisu zdá, jsi-li již tak velice na druhém břehu, tož se obávám, že snad mně v příštím listě namísto domluv napíšeš hrozby. Mrzelo by mě to, ale nelekl bych se, hochu. Počítej s tím, a počítejte s tím vy všichni, že se nelekneme. Budeme se snažit s vámi vyjít po dobrém, ale nebude-li s vámi řeč, naše staré přátelství, věř mně, mi nezabrání, abych ti na tvé hrozby neodepsal: Tak, až sem a nyní dost, sic začneme jinou.

Až do toho okamžiku zůstávám tvým starým přítelem
Václavem.

literatura a umění

Willy Haas:

Kdo má lepší literaturu?

Kdo čte občas nové americké knihy, nevyhne se jednoho dne otázce, vycházejí-li dnes v Evropě takové dobré knihy, jako za mořem. Ale „dobré knihy“ a „špatné knihy“, to jsou někdy velmi nejisté pojmy. Rozhodující je, že dnes se v Americe objevují pravděpodobně „evropštější“ knihy, než v Evropě. Chceme tím říci, že mnohé americké knihy obsahují víc takových zvláštností, které byly charakteristickým rysem a pýchou evropské literatury po mnohá staletí a kterými evropská kultura dobyla světa. To je především zjemnělé pochopení člověka, hlubší pohled do lidské duše a jejích rozporů, komplikací a tápání. I stará Asie měla ovšem na příklad „velkou literaturu“. Ale nikde a nikdy nebylo literatury, která by dovedla plastičtěji a všestranněji zpodobnit živé lidské postavy, než literatura evropská. Nikde jinde se nevyskytla literatura, která by byla s to načrtnout široký společenský obraz v tolika barvách a odstínech, se všemi pudy, neřestmi, cnostmi a konvencemi, s vlastním životem a vlastní duší. Nikdy nebyla literatura, která by tak vášnivě hledala a říkala p r a v d u, bezprostřední pravdu života. A nikdy nezachytila jiná literatura tolik skutečného života jako evropská.

Nechceme již mluvit o „lepší“ a „horší“ knihách, ale chceme říci, že evropská literatura ztrácí stále více schopnost zpodobňovat lidi, skutečné lidi a lidský život. Kdo se chce dnes dovědět něco o člověku — nikoli o nějakém vymyšleném, sestrojeném typu, ale o skutečném člověku, o nejpodivuhodnějším a nejzajímavějším živočichu — učiní dobře, sáhne-li po Sinclair Lewisovi, Hemingwayovi, Thomasu Wolfovi nebo Faulknerovi. Kdo hledá v knize jemný kulturní požitek, najde jej spíše u Thorntona Wildera nebo ve Sheeansově „Sanfelice“, než v některé nové evropské knize. Odvažujeme se tvrdit, že Evropa nemá takového zajímavého dramatika jako je O'Neill; zajímavého v tom smyslu, že pokračuje v pokusech starých evropských dramatických tradic, sahajících až k antice.

Spisovatel jako člověk v nejširším slova smyslu zvědavý a věčně experimentující, jako člověk nepodplatitelný, který chce co nejhluběji proniknout do tajemství konkrétního života a nedá se při tom zmýlit žádným dogmatem — tento e v r o p s k ý typ spisovatele ztrácí se v Evropě stále více. Tam, kde tato zvědavost ještě zůstala, jako na příklad v novější francouzské literatuře, je přece jenom velmi abstraktní.

Evropský člověk nezajímá se již tolik o člověka. Odumírání některé kultury podléhá pravděpodobně docela určitému přírodnímu zákonu: je to ztrnutí v dogmatech a ideologiích. Je to duševní stav dnešní Evropy, která se rve o dogmata a ideologie. Evropský člověk nechce již vidět člověka, nasytil se ho. Nechce už vidět a mluvit pravdu. Pozdravuje vlastně s radostí každou moc, která ho nutí lhát. Není lži, kterou by nevyslovil rád a není pravdy, která by se mu na jazyku nezměnila v lež. Zdá se, že celé myšlení evropského člověka zabývá se jen rozbíjením pojmu „pravdy“ vůbec. Mluví se o ní tak, jako by byla kysličník vodičtý nebo nějaká jiná chemická sloučenina. Ať už je však „pravda“ jenom předsta-

vou, je prece a docela jistě predstavou m y š l e n í, jako je láska nebo nenávisť predstavou citu. Stav súčasnej Evropy je takový, že se již nevyplácí myslet. Nemá to již nic spoločného se starou a pravou evropskou skepsí, ba naopak: skeptik pochybuje o všem, jenom ne o smýšlení. Nikdo není vydán v Evropě větší nenávisti, než skeptik. Jak se mohlo stát, že Evropa už nemůže říkat a neříká pravdu? Je to proto, že Starý svět již nechce mluvit pravdu, jeho vůle mluvit pravdu s e s l á b l a . . .

Nic nedokazuje tento úpadek evropského člověka jasněji, než převaha politikáře. Politikář je typ, který je nejdále od poznání skutečného, konkrétního člověka a života. Zachází s lidmi jako se šachovými figurkami a psychologii považuje pouze za pomocný prostředek. Bylo vždycky velkou a kulturně tvůrčí předností evropského člověka, že se nikdy nedal úplně sestátnit, jako na příklad Číňan nebo Japonec. Evropan nikdy neuznal politikářovy abstraktní plány, výpočty, zchytalosti a ohledy za absolutní zákon nad sebou a nad životem. Dovedl oponovat jako nikdo jiný a svou opozicí udržoval proud myšlenkového života, který se skládá z protikladů. Evropan nedovoľoval, aby ho politikář proměnil v abstraktní, mrtvou, politickou šachovou figurku. Ale dnes se Evropan podrobil železné nadvládě politikáře.

Všechno, co jsme tu řekli negativně o dnešním Evropanovi, platí v kladném smyslu o dnešním Američanovi. Občan Nového světa udržel si dosud zdravou nechut k mrtvému mocenskému mechanismu, aniž by proto méně miloval svou vlast. Zůstal tím, čím dobrý Evropan vždycky byl: civilistou. Podívejte se na některý americký film, kolik je v něm charakteristických lidských typů, dobrých a špatných, sympatických a antipatických, ale stále znovu živých typů. A podívejte se na některý typický evropský film — tedy ne na francouzský, v kterém se ještě poněkud udržela stará francouzská tradice individuální psychologie — ale na práci typicky evropskou: všechny osobité typy jsou seschlé a sterilisované, abstraktně vymyšlené a počtářsky sestrojené, bez stopy skutečného osobitého života. Existuje ještě vůbec Evropan v jednotném čísle? Už si ho skoro ani nedovedeme jinak představit, než uniformovaného a v pozoru, se stejným obličejem a stejnou postavou, jako bývají girls v amerických tanečních skupinách. Tvář dnešního evropského člověka, zejména mladého, to je hotové průmyslové zboží, vyráběné na běžícím pásu.

Chtěli jsme mluvit o Americe jako o dědici evropské kultury, ale můžeme to obrátit i na ruby: Evropa jako dědic „amerikanismu“ nebo aspoň toho, co si svět pod „amerikanismem“ představuje. Amerika nás učila racionálně vyrábět miliony stejných aut nebo miliony stejných bot, a naučili jsme se to výborně. Dnes vyrábíme miliony stejných lidských přístrojů. Amerika vyrábí naproti tomu individua. Rodí osobité umělce, osobitá umělecká díla, která jsou plna lidských individuí, opravdu živých. Dnes je evropský člověk zmechanisovaný, bez problémů, bez protikladů a bez kritiky, zkrátka „amerikanisovaný“ stroj. Kdo chce dnes vidět „pravé“ evropské ovzduší, „pravou“ pařížskou uličku, „pravého“ německého profesora, „pravý“ italský typ, měšťácký salon z r. 1900 nebo rodinný život z r. 1880, učiní dobře, podívá-li se na americký film. V evropských filmech nebo knihách nenajde je životu věrné. V Paříži sotva najdeme takové pařížské Pařížany jako v někte-

rých amerických filmech. Nenajdeme ani takové italské Italy jako na příklad u amerického spisovatele Hemingwaye. Uniformované lidské postavy a typy vidí Amerika s potěšením jenom v revuích s girly. Evropský člověk rozšiřuje však kult těchto revuí na celou Evropu.

Zapletli jsme se trochu do zvláštních paradoxů, které nejsou ovšem nikdy zcela správné. Ale za těmito paradoxy skrývá se vážný kulturní problém. Evropská myšlenková kultura je zlomena. Vytvoří tato Evropa docela novou kulturu? Dá se taková prastará kultura úplně zlomit a znovu vybudovat? Taková je dnes osudová kulturní otázka Evropy.

věda a práce

MUDr. Josef Löbel:

Omlazení dnes a zítra

Před několika lety mluvílo se o omlazení velmi mnoho; dnes se o něm mluví velmi málo; bude se zítra o omlazení ještě vůbec mluvit?

Máme-li odpovědět na tuto otázku, vzpomeňme si, že se o omlazení mluvílo hlavně v souvislosti se dvěma jmény: s Voronovem a Steinachem. Oba byli vydáni — „stejně neprávem pro všechny“ — stejným vtípům obecnosti, povzbuzovaného vartietními humoristy. Vědecký svět rozlišoval naproti tomu pečlivěji, Voronov mu byl terčem vtípů, ale proti Steinachovi zahájil nemilosrdný boj, vedený velkými autoritami.

Už to nás musí varovat. Odmítá-li vědecký svět nějakou novou věc pomocí autorit, bývá na ní něco dobrého. Nic nezdrželo pokrok v lékařství tolik, jako autority — řekl jednou Virchov, který byl sám autoritou v medicíně.

Proč se rozpoutal nemilosrdný boj v tomto případě? Jenom proto, že velký duch měl originální myšlenku? K tomuto všeobecnému zjevu přidružila se ještě zvláštní okolnost: s omlazením byla spojena myšlenka na erotiku, a to zas vyvolávalo ve vědeckém světě odium nevážnosti — u vartietních humoristů komiku. Víme přece, jak nerady slyší cudné uši, čeho cudná srdce nemohou postrádat, a proto muselo badání, v němž se mluvílo o sexuálních funkcích, narazit na nedůvěru a antipatii.

Proč byla sexualita v popředí?

Ačkoli sexualita nehraje při omlazovacím procesu jedinou, ba ani nejdůležitější úlohu, dostala se přece do popředí, protože je nejzřejmějším účinkem omlazení. Steinach nezačal přece své pokusy na lidech, nýbrž na zvířatech, a chtěl-li na potkanech a morčatech zjistit nejen tělesné příznaky omlazení (jako na příklad změnu vzhledu nebo chlupatosti), ale i oživení duševních vlastností, nezbylo mu jiné kritérium, než projevy erotického temperamentu. Měl snad zkoumat zlepšení paměti, zvýšení intelektu a oživení fantazie na potkanech a morčatech? Chtěl-li si ujasnit na těchto zvířatech vliv omlazení na vůli a náladu, nezbylo mu jiné měřítko (test), než pohlavní pud.

Takový postup byl tím samozřejmější, že Steinachovy práce začínaly náhodou právě v tomto bodě. Je to ostatně jediná náhoda v jeho téměř padesátileté badatelské

činnosti. Všechno ostatní vyplynulo z předcházejících objevů, ale že se Steinachova první práce zabývala pohlavním pudem, můžeme připsat tomu, že mladý asistent pražského fyziologického ústavu dostal do rukou publikaci slavného Tarchanova, která podávala zprávu o pohlavním pudu žab.

Bylo to v pozeňmaných devadesátých letech, v době rozkvětu mechanistické vědy, kdy střízlivost zachvátila učence jako opojení. Všechny záhady světa byly rozřešeny a všechny zjevy se podřizovaly zákonům mechaniky podle kausálního myšlení. Samozřejmě i láska.

To, co žáby považují za lásku — fyziologové tomu říkají méně melodicky „pud sevření“ — vychází podle Tarchanova ze dvou malých orgánů, totiž ze semenných vajíček. Jsou-li vajíčky plné, vykonávají na nervy ve svém okolí mechanický tlak, který je veden nervy do mozku a odtamtud zas k žabím tlapkám. Tlapky pak samičku sevrou a už ji tak brzy nepustí.

Nebylo to jednoduché a pravděpodobné? Teorie se opravdu líbila, ani Steinach neměl důvodu o ní pochybovat. Rozhodl se naopak dokázat, že teorie platí i pro vyšší živočichy, pro ssavce. Zvolil si k tomu potkany, ale vida: ať už měli potkani semenné vajíčky plné nebo prázdné, v jejich erotice nenastala žádná změna. I když jim byly tyto orgány odejmuty a nemohly tedy tlačít na nervy a telegrafovat do mozku, zůstal takový sameček zařízen na lásku od hlavy až k patě. U ssavců bylo to tedy jinak, než u žab. Steinach podrobil Tarchanovy pokusy přísné kontrole a tu se ukázalo, že byly mylné.

Pro každého jiného mladého asistenta fyziologického, universitního ústavu byla by tím věc úspěšně skončila a byl by to považoval za své životní dílo. Mohl zůstat sedět na vavřínech polemiky, dosáhnout tím profesorské katedry, odkud by pak porážel Tarchanova do konce života. Ale Steinach už nikdy nepřipomněl tuto práci. Po zničení Tarchanovy teorie zajímala ho pouze jediná otázka: nevyvolávají-li pohlavní pud semenné vajíčky, kde je tedy jeho příčina? Kde je sídlo Eroze? Odpověď na tyto otázky nepřivedla ho jenom k základům badání o sexuálních hormonech, ale i k tomu, že se stal bojovníkem proti stáří a objevitelem „omlazení“.

Nejstarší zkušenost.

Bezprostředním důsledkem ovšem bylo, že se Steinachova pozornost upoutala na pohlavní žlázy. Jejich blízkou spojitost s pohlavním životem nenaznačovalo pouze jejich staré jméno, ale i nejstarší zkušenost. Už ve starověku žili přece eunuchové — v doslovném překladu znamená toto slovo „strážce postele“ —, kterým byly odstraněny pohlavní žlázy operativním způsobem, aby zanikl jejich pud. Ale mnohem mladší nemůže být ani druhá zkušenost, která praví, že operativním odstraněním pohlavních žlaz nemění se jenom erotika, ale i celé chování a charakter. Víme o sopránovém hlasu, který mnohem kleštěnci pomohl ke slávě — ještě v 18. století vyvěšovali lazebníci v Itálii a ve Francii nápisy, které hlásaly, že „tady se lacino vyklešťují hoši“ — a mimo to vyklešťovali domácí zvířata rolníci a pěstitelé dobytka nejen proto, aby se zbavili jejich sexuality, ale i z toho důvodu, aby divokého býka změnili v trpělivého vola, a hubeného kohouta v sádelnatého kapouna. Tyto operace a pokusy na zvířatech i lidech byly asi prvními chirurgickými zákroky a biologickými pokusy. Ale za mnoho tisíc let nenapadlo nikomu udělat jednou opak. Nepočítáme-li bezvýznamné předchůdce Huntera a Bertholda, byl Steinach první, kterému napadlo jednou ru-

kou dát, co druhou rukou vzal. Zajímal se nejen o to, co se stane, odejmou-li se nějakému živočichu pohlavní žlázy, ale zjišťoval také, co se stane, když se mu pohlavní žlázy vsadí.

Tak začal provádět své slavné „implantace žlaz“, kterými měnil pokusná zvířata fyzicky a psychicky sem i tam. Měnil jejich vzhled a charakter, proměnil je nejprv v tlusté a líné eunuchy a pak opět v normální, temperamentní samce a zas v eunuchy, a znovu v samečky. A když se potom odvážil ještě dál a vyoperované žlázy nenahradil jenom žlazami stejného, ale i opačného pohlaví, dosáhl téměř čarodějnických výsledků, zaklínaje samce v samičky a naopak.

Bylo to fantastické, když Steinach předváděl na vědeckých sjezdech svá zvířátka. Položil-li na příklad na stůl morče — samce a pak mladé morče, učenci viděli, že samec mládě odstrkává, kouše a šlape po něm. Odstranil-li zlého samečka a položil na stůl jeho bratra, kterému odstranil samčí žlázy a změnil jej v samičku, pak se mláděti nestalo nic. Morče, které se narodilo jako sameček, zacházelo naopak s mládětem s mateřskou něžností, olizovalo je a krmilo opravdovým samičím mlékem, které teklo ze samčích bradavek!

Význam této demonstrace nespočíval ovšem v tom, že to byl kouzelnický kousek, nýbrž v tom, že po prvé byla vědecky prozkoumána úloha pohlavních žlaz. Chápal-li se dosud význam těchto orgánů jenom pro rozmnožování, tedy pro plození, vědělo se nyní se stejnou jistotou, že pohlavní žlázy ovládají také jednotlivého živočicha a určují jeho vzhled, stav a chování. Tyto pokusy dokázaly, že pohlavní žlázy mají dvojí funkci: jedna slouží udržení rodu a druhá udržení individua. Poznalo se také, že tyto orgány skládají se i anatomicky ze dvou částí. Semenotvorná část vylučuje semena a vajíčka — jako slinné žlázy sliny — a druhá část zásobuje krev sexuálními hormony, vylučujíc je dovnitř jako pankreas (slinice) insulin. Jenom po tu dobu, dokud sexuální hormon koluje v krvi — u člověka asi od patnácti let do pětadesáti let — je muž mužem a žena ženou. Postrádá-li krev sexuálního hormonu, pak není živočich ani tím, ani oním, je „neutrum“, ať již proto, že sexuální hormon v krvi je š t ě není — to platí tedy asi do patnácti let, do začátku puberty — nebo už není, což nastává v 55 letech, ve stáří, v době klimakteria.

Umělé ovlivnění průběhu života.

Steinachovy pokusy ukázaly, že pohlavní žlázy jsou v ohnisku života, že jejich hormony určují formu i průběh bytí, jednotlivá období lidské existence, jaro, léto i podzim života. Steinach dokázal, že podzim a stáří jsou jenom následkem nedostatku hormonů.

Toto poznání vedlo pak k myšlence, aby se příroda napodobila, aby křivka života byla uměle ovlivněna.

Steinach se pokusil zkrátit dětský věk zvířat přidáváním hormonů. Podařilo se mu vsadit, že pokusná zvířátka byla „předčasně zralá“. Pak se pokusil — zas jen na zvířatech — stáří odsunout. Proti nedostatku hormonů bojoval přidáváním těchto látek.

Jak se to dá udělat? Zdálo by se, že nejpřirozenějším postupem je zasazení nových, cizích pohlavních žlaz do těla. Vyloučíme-li obtíž, že by se sotva podařilo jednomu muži žlázy vzít a druhému je vsadit, zůstává ještě další a větší překážka: zasazené žlázy udrží se jen v tělech kleštěnců. Tam, kde jsou ještě zbytky vlastních pohlavních žlaz, uchytí se cizí žláza jenom ve výjimečných případech. Pravděpodobně proto, že pohlavní žlá-

za potřebuje k životu určité látky, vlastní žláza pohlcuje pak všechny, které v těle jsou, a pro cizí nezbývá už nic. To je zjev, který Knud Sand nazval „atreptickou imunitou“.

Steinach musel proto najít jinou cestu. Uvážil, že pohlavní žláza pozůstává ze dvou částí, z nichž je jenom jedna odpovědná za příznaky stárání. Tuto část třeba tedy posílit a povzbudit k zvýšené činnosti. Ale jak? Na štěstí existuje „zákon o boji jednotlivých částí organismu“, který praví, že všude tam, kde zaniká jedna tkáň, rozšiřuje se sousední, aby vyplnila prázdné místo. Poruší-li se semenná tkáň, zesílí na její úkor hormonová. Semennou tkáň lze porušit prostě tím, že se semenovod podváže. Pak se hormonová tkáň opravdu rozmnožuje a je s to vylučovat hormon.

Toto podvázání, které je právě tak malé jako slavné, představuje Steinachovu omlazovací operaci.

V 80% případů má znamenitý úspěch. Projevuje se tím, že porušený krevní oběh, kterým stárnutí začíná, je opět normální. Při tom nezapomínejme, že porušený krevní oběh nese vinu na všech stařeckých potížích a doprovází celý proces stárnutí.

Pochopení tohoto mechanismu omlazení vyšlo, kupodivu, z Prahy. Zde působil předčasně zemřelý Vlad. Růžička, vysvětlující stárnutí jako následek špatného zásobování krví, které způsobuje pak zhuštění všech buněk a vysýchání tkání. Zjistil, že po Steinachově operaci je sraštelá tkáň zas nasycena krví, je vlhká, pružná a chcete-li — mladá.

Voronova Steinach.

Růžička dovedl z kousků tkání, které mu Steinach zasílal poštou, určit, jsou-li z těla starých nebo omlazených zvířat. To je proto tak důležité, že jednou pro vždy vyvrací námitku, jako by šlo o sugesci omlazených lidí. Nikoli, jde o naprosto reální obnovu krevního oběhu v celém těle, kterou způsobuje sexuální hormon. Hlavně v mozku, čímž se aspoň do určité míry odstraňují následky neoblíbeného „zkornatění“ ve fyzickém i psychickém smyslu.

Není už otázkou, je-li tato oprava — Steinach nemluví nikdy o omlazení, nýbrž jen o „reaktivaci nečinných orgánů a funkcí — účinkem hormonu. Otázkou je nanejvýš, kde vzít dostatek hormonu. Má se to docílit Steinachovou operací, tedy autarkií, nebo dovozem z vnějška, jako to dělá Voronov, zavádějící cizí žlázy?

Voronov se zachoval jako střízlík, který si sedl na orla, dal se jím vynést do výše a pak vyletěl ještě o několik metrů nad krále ptactva. Domníval se, že Steinach již dosáhl nejvyšší mety, když se mu podařily implantace cizích žlaz, a proto považoval chvíli za vhodnou, aby se osamostatnil. Bohužel, poněkud brzy! Založil sice velké opičí farmy — Voronov používal nejdřív žlaz ze šimpanzů, ale později z pavíánů, protože cena šimpanzů stoupla až na 100.000 Kč, ale milionáři, kterým opičí žlázy vsazoval, byli právě tak málo spokojeni jako opice, kterým žlázy bral. Podle toho, co Knud Sand označil za „atreptickou imunitu“, nemohla radost dlouho trvat. Alespoň ne u operovaných. U operatéra zřejmě trvá.

Steinach vyletěl však výše a překonal střízlíka. Od té chvíle, co se podařilo sexuální hormony chemicky izolovat, usiluje se o to, aby operaci nahradil jednoduchým vstříknutím. Osvědčilo se to výborně zejména u žen v přechodu, a právě tak u starších pánů při snížení vy-

sokého krevního tlaku. Ovšem, injekcí nesmí být používáno šablonovitě, nýbrž velmi individuálně, a proto zatím ještě nejsou tak účinné jako Steinachovy operace. Ta zůstává ještě stále nejdokonalejším prostředkem omlazovací reaktivity a podle spolehlivých odhadů osvědčila se již úspěšně v 70.000 případech.

O omlazování se nemluví.

Proč tedy slyšíme o Steinachových operacích tak málo?

To má několik příčin. Švýcarský specialista Niehans v Montreux, který podal nedávno zprávu o tisíci případech, je výjimkou. Většina lékařů nesděluje vůbec nic o zkušenostech s omlazováním. Jsou přece zvyklí zacházet s nemocemi a jenom s nemocemi. Stárání je sice stav, který člověku překáží, aby se cítil zdravý, ale není to vlastně nemoc, a vážný lékař uveřejňuje své úspěchy při léčbě zkornatění, duševních depresí, nespavosti a únavy, ale chrání se říci, že při tom šlo o reaktivaci — o omlazení. Jako by nebylo oprávněným úkolem lékaře vrátiti dobrým hlavám tvůrčí sílu, fantasii, pružnost a ubránit je před dětinskostí!

Je naprosto ojedinělým případem, promluví-li lékař — jako na příklad slavný profesor Lorenz — o svých omlazovacích úspěších veřejně a přizná-li se dokonce, že se i sám podrobil takové operaci. Pacienti jsou většinou ještě mlčelivější, než lékaři. Ovšem, kdo má dobrého zubního lékaře, doporučí ho všem známým, a komu pomohly Karlovy Vary, pošle tam své přátele — ale byl-li někdo úspěšně omlazen, považuje to za nejhlubší tajemství. Jiné lékařské metody jsou umlčeny k smrti nepřáteli, ale se Steinachovou metodou zacházejí takto její přátelé.

Mluvil jsem o tom se Steinachem velmi často. Steinach má růžové líce a jen kvete, v zimě publikoval novou vzrušující práci a píše novou velkou knihu, jezdí denně čtyři hodiny na koni, a je mu 78 let. Když jsem se ho jednou zeptal, jestli by vyprávěl, kdyby se dal omladit, neřekl ani ano, ani ne. Jen se usmíval.

Proto odpovídám na otázku, „bude-li se zítra o omlazení vůbec mluvit“ — záporně. Nikdy se o něm nebude mluvit. Jistě o něm nebudou mluvit ti, kteří byli omlazení.

dopisy

O obraz Oravy

*Orava, Orava, celá si boľavá.
(Kalinčák)*

Vážený pán redaktor,

keď som čítala v 17. čísle „Přítomnosti“ článok „Ružomberké podhradie“, pocítila som, akoby sa diala trochu krivda nášmu oravskému kraju. Napadlo mi, že si mnohí čitatelia „Přítomnosti“ utvorila podľa toho článku príliš smutný a snád i trochu skreslený obraz Oravy, jedného z najkrajších kútov Slovenska. Spomína sa v tom článku celá Orava, vraj „ve-skrze“ katolícke, ale kde ostal kraj Hviezdoslavov, kraj Kukučínov?

Už od dávna akoby sa tiahla Oravou demarkačná čiara, ktorá delila tento kraj na dva úseky; Dolnú Oravu a Hornú Oravu. Od Kralovian až po malú dedinku Mokrad' je obyvateľstvo väčšinou evanjelické až na obec Zázrivú. V niektorých dedinách Dolnej Oravy je až 90% evanjelikov. Tento úsek je veru malou oporou Hlinkovej strany! Horná Orava je „ve-

skrze“ katolícka — len v niektorých obciach se najde evanjelická rodina, ktorá sa tým húževnatejšie drží svojho vierovyznanie, čím viac útočia na ňu jej katolícki susedi. Ved' i porekadlo hovorí: Drží sa tak tuho ako luterán viery. Už pred prevratom bol viditeľný rozdiel medzi Dolnou a Hornou Oravou. Na Dolnej Orave boli dedinky čistejšie, výstavnejšie, ľud sebavedomejší a v hygiene na vyššom stupni. Biblia, spevník, osobní Transcius — boli posilou tohoto ľudu, studnicou života. V týchto dedinách žila elita oravského ľudu. Čím vyššie stúpil malý vláčik oravským údolím k poľskej hranici, tým viac klesala životná úroveň oravského ľudu. To ale neznamená, že na Hornej Orave sú všetky obce rovnako úbohé a zanedbané. Nie, také sú väčšinou len obce, ktoré sú vzdialené od trati na 30—60 km. Ale kto poznal tento chudobný kraj pred prevratom, vidí dnes, že i tu v tomto kúte „Pánu Bohu za chrbtom“ sa staly veľké zmeny, že rozvoj pokračuje stále k zlepšeniu života. V našej Orave je to asi tak ako v Rusku. Mnohí návštevníci sovietského sväzu navrátia sa rozčarovaní a hovoria, že životná úroveň robotníka v západnej Európe je vyššia ako tohoto v Rusku. Je to snáď čiastočne pravda. Ale treba si predstaviť život delníka za carského režimu, aby bol viditeľný veľký rozdiel medzi prítomnosťou a minulosťou.

Životná úroveň oravského ľudu se dvíha. Tá príslovenčná oravská kapusta (zali) a „švábka“ (brambory) ustupuje bohatejšiemu a rozmanitejšiemu jedácejmu listku. Kurzy varenia, ktoré boli vydržovaní, v najodľahlejších dedinách plnia svoj úkol nad očakávanie. — Kedysi už od včasnej jari až do pozdnej jasene od najmenších detí, ktorí už na vlastných nôžkách poznávaly svet, až po najstarších ľudí, všetko chodilo bosé. „Kto je bosý, toho Pán Boh nosí, kto je obutý, ten je pýchou nadutý“ — takto nás vítavali naši malí spolužiaci v dedinskej škole sotva vysvitlo jarné slniečko. A my sme sa hrozne hanbili za svoje obuté nohy. Dnes tých „pýchou nadutých“ je prevážna väčšina v oravských dedinách. Baťove výrobky dobre chránia kedysi dopráskané a boľavé nohy. Nové domky sa stávajú s dvoma obyvateľmi izbami a kychyňou, veľké okná otvárajú cestu slnku. V mnohých domoch na Dolnej Orave upravujú „prednú“ izbu pre letných hostí. — Populácia v niektorých dedinách je ovšem menšia ako pred prevratom (tiež ohlas doby), ale tým viac dbajú mladé matky o správne ošetrovanie nemlúvniat. Kedysi bolo po domácnostiach 8, 12 až 16 detí a keď z nich „Pán Boh povolal“ polovičku, ba i viac, chytré oschly slzy smútku, „ved' ich ostalo ešte dost!“ Úmrtnosť nemlúvniat bola veľká, lebo pečlivosť o novorodeniatko bolo menšie ako a teliatko v stájni. A zas ohlas týchto nových myšlienok a nového spôsobu života prichádza pomalšie do dedín vzdialenejších, ale prichádza.

2.

Divíte sa, že ľud na Orave holduje pitiu. Ale bolo by veľmi zaujímavé urobiť štatistiku, kto pije viac — ľud alebo „inteligencia“? Nevie, neviem, kto by vyšiel ako víťaz! K čomu sú prednášky o zhubných účinkoch alkoholu na ľudský organizmus, keď ľudu dávajú zlé príklady „páni“. Ženičky v dedinách by vedely rozprávať ako vymenily svoje hospodárske produkty v mestských domácnostiach za denaturovaný lieh počítaný dvojnásobnou cenou. Táto kapitola o alkohole je veľmi smutným svedectvom úrovne našich vzdelaných vrstiev.

Prihodí sa zavše groteskné historky — pri ktorých človek nevie, či má zaplakať, alebo zúriť:

1. Širitelia osvety z okresného mestečka vybrali sa na dedinu prednášať ľudu, poučiť ho o tom, aký jed je alkohol. Národné svetelné obrázky potvrdily obsah prednášky a ne jeden gazda sľubuje, že nebude piť viac tu „beštii“, ktorá ho okráda o zdravie a majetok. Toto je v sobotu večer. A v nedeľu ráno gazdovia, ktorí počúvali prednášku, pomáhajú pred

krčmou na nohy pánom prednášateľom. „Udrela im tá beštia do nôh a do hlavy.“ Vedú týchto „širiteľov kultúry“ k vlaku, aby došli aspon na nedeľný obed.

2. V malej dedinke otvárali slávnostne abstinentný ústav. Obyvatelia obce i blízkych dedín sišli sa húfne k tejto slávnosti. Počúvali mnohé prednášky „učených pánov“, ktorí sem došli z Bratislavy, z Tuchlova i z blízkeho okresného mestečka. Dozvedel sa bodrý ľud, k čomu je abstinentný ústav, prečo ho umiestnili v dedinke, kde nieť krčmy (je to v Dolnej Orave), a zas odznelo mnoho výstrah proti pitiu alkoholu. Ľudia boli dojatí „ako len múdre a krásne hovorili ti páni“ A čo urobili niektorí zástupci úradov a spolkov z okresného mestečka? Po dobrom obede zaviezli sa na aute do susednej dediny, kde je krčma a zabávali sa do rána pri plných pohárikoch. A bodrý ľud, ktorý vypočul „múdre reči“ týchto pánov, asistoval ich bezstarostnej zábave pod oblokmi.

Námaha opravdových jednotlivcov odvieť ľud od nemierneho pitia stroskotá často na živých príkladoch. Do zaoštatých krajov majú byť prikázaní najlepší pracovníci, ktorých chovanie je predchnuté mravnými ideálmi. Dobrý príklad je viac ako slová a kázne. Nevedomý ľud pije, lebo v tom vidí východisko zo svojich strastí, ale prečo pije vzdelaný človek, ktorý dnes môže mať množstvo iných povznášajúcich záujmov? — Ale fakt je, že ľud na Orave pije menej ako pred prevratom.

Orava mala kedysi celý rad skvelých pracovníkov, ktorí vyoralí hlbokú brázdú na kultúrnom poli oravského ľudu. Týmto pracovníkom ďakuje Orava za svoj dosavadný rozvoj. Ľudia dodnes spomínajú s vďakou mená mŕtvych už ľudomilov. Dnes je ale na Orave nezištných pracovníkov čím ďalej tým menej. Slúži sa dnes viac programu politických strán a vlastnému vrecku ako opravdovému humanitnému ideálu.

3.

Baštou ľudovej strany je Horná Orava. Ale i základy tejto stavby sa otriasajú, lebo sú postavené na piesku. „Kto seje vítr, sklídí bouři,“ kto rozsieva nenávisť a zášť, nemôže žať lásku. — O autonómii snívajú najviac starí ľudia. Slovo autonómia je pre nich akási zázračná zaklínacia formulka, ktorá ich oslobodí od všetkých trampôt. Konkrétnych predstáv o autonómii nemajú. (Zdá sa mi, že rovnako hmlisté a nereálne predstavy o autonómii majú i vodcovia tohoto ľudu.) Títo naši oravci s maďarských školením, ale častejšie bez neho ustrnuli v duševnom rozvoji na detskom stupni. Počúvajú najradšej pohádky a rôzne báje a tak si asi dľa svojho pohádkového sveta predstavujú i autonómiu. Je to asi ako raj, kde je bohatý stôl bez práce a námahy. Ale mladšia generácia poprevratová myslí už reálnejšie a začína prijímať stranické heslá kriticky.

Dnešný život je nepochopiteľný chaos, je ťažkým problémom pre mnohých z nás. Ťažko sa v ňom orientujeme. Tým ťažšie se zmieta v tomto chaose náš ľud, ktorého život po stáročia plynul kľudne bez otriesajúcich zmien. Nevýzna sa dnes v myšlienkovom prúde svojej doby. Tento prúd sa valí príliš rýchle, striedá svoje fázy, je vrtkavý. A náš ľud na Orave je ako chorý človek, ktorý pije lieky z rôznych láhvičiek, miesto aby užíval medicínu po kvapkách z láhve, ktorá skutočne lieči. Potrebujeme lepších lekárov duší.

Kultúrnych pracovníkov, ktorí konajú svoju prácu opravdovú nech nezastrašie prekážky, ktoré im robí ľudová strana. To iste nie sú také ťažké brvná, aké kládla pod nohy slovenským národným buditeľom vláda maďarská a predsa se pracovalo. Prečo by sa mali odtiahnuť ruky od diela, ktorým budujeme svoj vlastný štát.

Ľud na Orave prebúda se snáď pomalejším tempom proti iným krajom Slovenska (zvlášť Horná Orava), ktoré majú

výhodnejšiu polohu. Práca na tvrdej oravskej zemi je tiež pomalá a namáhavá. I príroda tu spí dlho do jari, až razom rýchle všetko sa zazelení a začne zkvitať. A tak začína zkvitať u nás oravský ľud. Potrebuje ale k svojmu rozkvetu pomocnú ruku, ktorá mu je podávaná s láskou. Príďte letovať do malebného oravského kraja. Najdete tu jedinočné prírodné krásy. Obľúbite si nenarodný, skromný ľud oravský a pomôžete mu prebudiť se zo sna o iluzórnom raji v autonomii.

Olga Řepková-Hroboňová.

Co s komunistickou stranou?

P. T. redakce!

Komunistická strana Vám nedá spát. Čtete „Rudé Právo“ a udělujete mu cenu za nesevědomitost, píšete Vám čtenáři a kroutíte hlavou. Tak co s ní? Rozpustit? Má ještě dnes oprávnění existovat a trápit ostatní pokojné občanky? Nebo musíme si počkat, až se strana sama rozsype?

Dozvoľte mi, abych Vám — sám „vyřízený“ komunista — podal několik střízlivých informací, a snad nebude Vaším čtenářům škodit, budou-li mít možnost tento list si přečísti:

Buďte ujistěni, že komunistická strana se dobrovolně nerozejde. Rozpustit by ji mohla vláda nedemokratická; doufejme, že naše vláda má tolik prozíravosti, že se vyhne takovému nerozumu. Náš stát jí totiž potřebuje! Jako barometru.

Každý zasvěcený politik ví, že komunistická strana má velice málo lidí s členskou legitimací a že její tisk — oficiální — nestojí za nic. Jistě by si tak silná strana s takovou náplní ideovou zasloužila tisku lepšího, ale to je již její věc. Rozhodně však ani takové „Rudé Právo“ a „Rovnost“ nejsou s to, stranu vážně poškodit, tak jako melantrišský tisk straně národní sociální mnoho neprospěje ani neškodí. Proto, pohoršujete-li se nad psaním „R. P.“, tedy vězte, že se rozčilujete pouze nad neschopností jeho redaktorů a vedení strany, ale ani toto nemůže nějak zvlášť stranu poškodit. I přes jeho neschopnost strana komunistická bude vykazovat v každých volbách na milion hlasů. Bolševici se totiž líhnou ve všech politických stranách, i v těch nejpravějších, a dokud bude u nás vládnout očividná nespravedlnost v rozdělování chleba, dokud bude u nás rozhodovat o práci ne kvalita, ale příbuzenské vztahy nebo legitimace stran, dotud bude komunistická strana moci bezpečně počítat na statisíce hlasů z vládních stran nebo od lidí politicky nezaregistrovaných.

Žádná strana neprováděla na sobě tolik pokusů sebevraždy jako strana komunistická, šarže litaly podle toho, jak litaly v Moskvě. První, druhá, třetí garnitura vůdců se ani dobře neohřála, strana se stále „omlazovala“ a vždy se našlo lidí dost, kteří byli ochotni převzítí otěže vedení. Nad tím se v jiných politických stranách tajil dech — příklady táhnou!

Proto majitelé stran ostatních zavedli přísnou kázeň, disciplínu, a každé křivé slovo proti vedení byla vzpoura, která se trestala podle stanného práva.

Komunistická strana nepodlehla ani ostré persekuci. Natištěné legitimace pro čekávaný příval odpadávajících komunistů do určitých stran, musely do skladišť papíru, neboť ani „vyřízení“ se do těchto stran nějak zvlášť nehrnuli. Něco se jich přiznalo k „omylům“, ti byli vzati na milost a zajištění hospodářsky. Politicky byli a zůstali mrtví.

Komunisté nikoho tak nenávidějí jako fašisty a sociální demokraty, k vůli jednoduchosti sociálfašisty. Takřka fyzicky. Fašisty pokládají aspoň za hodné boje, sociálfašisty jenom za hodné nenávisti a pohrdání. Proto „vyřízení“, kteří byli aspoň tak dobrými komunisty jako jejich nástupci, vstoupili raději do stran vysloveně pravičáckých, než aby se vrátili k své mateřské straně. Většina „byvších“ přestala politicky pracovat. Viděla, že frakce „úchylek“ jsou drženy většinou jen osobnickářstvím a že konec konců linie III. internacionály i přes mnohé klopýtnutí je přece jen správná. Ostatně trockismus nikdy u nás neměl živnou půdu (v boji proti trockismu ztratil hlavu i náš Šmeral, jehož je věčná škoda nejen pro komunistickou stranu, ale i pro stát) a myšlenkově stála československá frakce nejbliž vídeňské dvě a půl, což Moskvě dlouho nebylo vhod. Naši komunisté byli příliš vlastenečtí, než aby prováděli rozkazy podle thesů Zinověvových a Trockého.

Komunistická strana je a zůstane stranou idealistů z řad dělnictva a hlavně inteligence, je a zůstane stranou chudobných, uražených a ponížených. Stranou mladých bouřliváků, lidí politicky a socialisticky myslících. „Pánbůh zaplať za komunismus.“

Tedy poslechněte radu „vyhozeného“ bolševika. Zničíte komunistickou stranu, nebo ji oslabíte tak, že bude zbytečno na ni myslet, když na několik otázek odpovíte tak, aby vám obyčejný smrtelník rozuměl a řekl, ano, tak je to správné.

Na příklad: „Proč máme tolik nezaměstnaných, je naše republika tak dokonalá, že nepotřebuje už naší práci?“ Prosim, nemluvte statistikou a nepoukazujte na jiné státy. Tu, u nás, prosím!

Proč se platí zemědělským dělníkům za 10 hodin práce 8—10 Kč denně? A ženám 6—7 Kč? Sluhům měsíčně 150 Kč — za práci od 5 ráno do 9 večer?

Proč stojí u nás cukr Kč 6.40? Proč ho vyvážíme za Kč 1.70?

Proč cukrovary mají 50—90% bruto výdělků? Proč je cement tak drahý? Proč je tak drahé železo, uhlí, elektrický proud?

Proč musíme pucovat kliky, chceme-li dostat místo a proč se naše vysvědčení příkládají jenom jaksi pro formu? Neuráží to nás schopné a snaživé?

Proč dostávají přestárlí dělníci 500 Kč ročně pense? Nepracovali oni také celý život a netvořili statky, které užívají nepracující?

Proč jsou možné tak ohromné příjmy a proč je na druhé straně tak nezměrná chudoba? Je třeba, aby u nás umírali lidé hlady?

Proč u nás většina daní je konsumních?

Nedáte na to srozumitelné odpovědi a proto musíte strpět, že vás bude komunistická strana stále znepokojovala. Jakmile zpozorujete nápadný úbytek komunistických hlasů při parlamentních volbách, bude to znamenat, že děláte politiku také pro dobro chudobných a ponížených. Proto potřebujete prozatím komunistickou stranu — jako barometru!

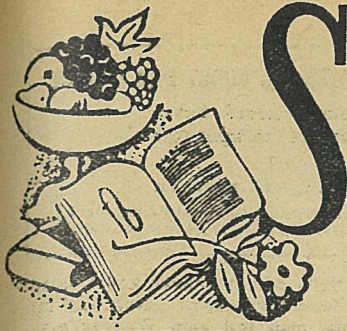
A nedbejte, co píše nebo nepíše „Rudé Právo“, již jsem řekl: ani sebehorší redaktor, ani sebelepší nemají na vzrůst a existenci komunistické strany takový vliv, jako strany, které jsou ve vládě. A proto když chceme zničit stranu komunistickou, bijme strany vládní!

Vyřízený komunista.

*Los třídní loterie
potírá pesimismus*

1.500.000.000 Kč až dosud
vyplatila státní pokladna jeho výhercům!

Svět knih

Roč. 8. Číslo

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

20

H. Eislerová:

O VÍŘE

*Nevěřte básníkům
bláhová slova tkají
nevěřte tónům zlaté píšťaly
to s větrem zbloudili kdes mezi
jinotaji*

*do cesty vám je naváti
Nevěřte pohádkám
že usínají vltý
na modrém kamení tam v lese
pod mechem
ti malí skřítkové, které jste opustili
teď umírají v rytmu bezdechém*

*Nevěřte zácrakům
dnes mluví černí ptáci
přetěklý stín se zrodil nad zemí
a marně snít se prý už nevyplácí
marně se modlit písněmi*

*Však vim
jde hvězda k stříbrnému cíli
světelný maják cesty mě
nás pošetílá příznak pošetílý
nás — kteří ještě věříme*

Z právě vyšlého 9. čís. Student-
ského časopisu.

NOVÉ KNIHY

JOSEF ČAPEK: UMĚNÍ PŘÍRODNÍCH NÁRODŮ. — Knihovna Stezky, která si za redakce vynikajícího našeho estetika Jana Mukafovského vzala za úkol přinášeti dokumenty estetického tvoření v tom nejšířším slova smyslu, projevila svými prvými svazky, a sice antologií České písně kramářské a vybranými texty ze starých knih černých vyznání a mučidelích, opravdu jemný i vyvinutý smysl pro nesmírné bohatství oných uměleckých hodnot, které až dosud zůstávaly ležet nepovšimnuty

Smysl umění

Všeobecná nenávisť, podlost a prosřednost nezabraňují lásce, velikosti a krásce, aby nebyly kde je třeba. Čím více se zneuznávají, tím více tyto skryté možnosti nabývají síly a vnučují se malému počtu, který vede svět a který jest jeho jediným smyslem bytí. Nikdy umění ani věda nesměřovaly výše. *André Saurés*

na periferii literatury. Vydávajíc se do světa tak šťastně v šlepějích rozmarné a objevitelsky jedinečné knížky Karla Čapka „Marsyas, čili Na okraj literatury“, slíbila nám však hledati a nalézati nejen před svatyní umění a na rumišťích literatury, nýbrž i v dalekých a zapomenutých oblastech dávného uměleckého tvoření. Svůj slib také plní třetím právě vydaným svazkem, jímž je krásná, výrazně stylisovaná, bohatě a kouzelně vypravená kniha Umění přírodních národů, která nás vede až k počátkům umění, k prvním uměleckým projevům primitivního exotického člověka, jehož dílo nás dnes mocně vábí i okouzluje svou osobitostí, svým svérázem i jakousi zvláštní, přímo magickou prostotou. Autor díla, básník a malíř Josef Čapek, tentýž, který nám v jedné ze svých nedocenitelně samostatných knížek, napsaných k chvále i na obranu lidového výtvarnictví a „nejskromnějšího umění“, ukázal na tajemné a mocné zdroje lidové básnivosti i tvořivosti, poohlédá se tu po domorodém umění Afriky, Oceánie a staré Ameriky, po umění národů, sídlící v Tichomořských ostrovech už od dávných věků, aby nám z něho ukázal i objevil jako výtvarník i básník to nejpodstatnější a nejkrásnější.

Ve své knize Umění přírodních národů, odpovídaje v ní nejprve na otázku, z čeho vzniklo a jaký byl původní smysl umění,

kteří připíná k náboženskému citu, k prvotní bázi i úžasu a k magii. provádí nás Josef Čapek začarovaným světem uměleckých pokladů, jež pro nás ve svém úhrnu i celku znamenají úžasné anonymní gesto uměleckého citění, tvůrčí síly i básnivosti dávných i primitivních národů. A uvědomujeme-li si zejména dnes, okouzlení obrazy malíře Gauguina, francouzských impresionistů, Picassa a Braquea, co nových obrozujících prvků i žvlů vneslo umění přírodních národů do umění evropského, pak tím víc pro nás vynikne průkopnická hodnota takového díla, jakým nás obšťastnil právě Josef Čapek. Výtvarný kritik nám tu zasvěceně i poučeně přibližuje svéráz, ducha i kouzlo umění černošských kmenů v Africe a v Tichomoří, umění Malajců i pradávých obyvatel Ameriky, jejichž jedinečné umělecké památky, řezby, masky, sošky, idoly, amulety, ozdoby, plastiky i kresby, kouzelné i nestvůrné zpodobnění bůžků, lidí i zvířat, zároveň jako malíř kouzelné a názorně zachycuje spoustou nedocenitelných kreseb. Ale nadto: Josef Čapek básník. Samostatly i pronikavý výklad Josefa Čapka, výtvarníka a malíře, poetisuje tak mocně, že vzniká velkolepé dílo, plné sugesce a čaromoci. Nejsou to tedy jen poznámky malíře, který, upoután výtvoř umělců vzdálených ras, zemí i věků, pocítil jim tváří v tvář mocná hnutí úžasu, dojetí i úcty nad podivuhodnými silami,

Josef Čapek:

UMĚNÍ PRIMITIVŮ

Připal jsem tu původ umění k citu náboženskému, k magii, k prvotní (ach, i konečně!) bázi a nejspodněji až ke kofenám samotného boje o život. Je tedy po svém původu ke všemu tomu připoutáno, nežikám však tím vším spoutáno. Vychází-li původně z magie, tu tedy ta jeho napodobující, reprezentativní stránka celým svým smyslem a obsahem od základu směřuje velmi nad pouze fyzickou, opticky váženou skutečností, a má tedy hodně jiné poslání, hodně přesnější a vyšší význam, než se jí běžně přikládá. Jeho úkolem není tedy jen imitovati, reprodukovati, napodobovati skutečnost „zmočovali se jí smysly“, nýbrž vstoupiti do ní také i mocí lidského ducha. A také jeho úkolem není jen a jen sloužiti, ať už ideám sebevyšším; umění, jakmile bylo jednou zde na světě, chtělo býti i živlem svým, sobě vlastním, nevyšší svobodným. Nechci se tu zasazovati o nějaký plán *l'art pour l'artismus* (jaký ostatně vždycky vychází spíše z té odbornícké řemeslné než té duchové stránky umění), když pravím, že umění je nejspodněji a nejvyšší uměním tam, kde má svoje vlastní křídla. Ta jeho křídla, to jeho žilv mluvícky. Ten, kde umění čerpá svoji krásu ze své vlastní bytostné krásy. Hleďme! tedy nějaký umění narcisismus? Zhola nikoliv! Nikoliv zhlížení se v sobě, nýbrž životný svobodný projev sama sebe; nejláskotnější pohoda umění, ta nejnitřnější jeho nutnost, úchvat nad krásou a milostí, kterou v sobě nese. Vrcholná kráska, to jest, celé uvolnění a rozpoutání, i svoboda, to jest, nejšitší řád ve vlastních prostředcích, ne však

FEUILLETON

Pavel Eisner:

NERO A METEMPSYCHOSA

Chytrá kniha, tedy vzácnost. Dobrých románů je na světě habaděj. Ale většina knih výpravných, nejen románů, trpí nějakou specifickou přihlouplostí, spisovatelský talent je něco daleko častějšího než bystrost, valně většinu autorů musí čtenář nejdřív povolit ústupek in puncto intelligence, aby je mohl číst bez výčitek svědomí.

Feuchtwangerův nový román je také knihou ironickou. I to je vzácnost. Satir je dost, ironie pramálo; nejmiň je na světě knih ironie takové, jaká zahrává zde.

Mezi druhý a závěrečný svazek své trilogie o Josefu Flaviu vložil Lion Feuchtwanger téměř jako oddech a sobě pro zábavu něco jako antickou frašku, ironický příběh s hlubším pozadím. Hlubší pozadí zde skutečně je; a je na dosah ruky při každém kroku touto knihou.

Z rozptýlených tvrzení a narážek ve staré literatuře, že císař Nero nebyl při vzpouře pretoriánů zavražděn, nýbrž že se mu podařilo

uniknout do Asie, konstruuje Feuchtwanger fiktivní děj. Nero, pravý Nero, je u něho mrtev zcela nepochybně. Ale zavražděný císař si občas tropil z římského senátu šprýmy tím, že senátorům místo pohledu na sebe dopřál uctivé podívání na hrnčiče Terencia, jenž se mu podobal jako vejce vejci. Milý Terencius byl by svou podobnost s císařem málem zaplatil smrtí při povstání proti Neronovi. Tento chlapík se odstěhuje do syrské Edessy. Tam jej objeví odstavěný místodržitel syrský Varro, jenž má s nositelem nového flaviového režimu, nynějším místodržitelem Cejonem, spory osobní i zásadní. Varro, chtěje Cejonovi, ale i Římu způsobit nesnáze, usmyslí si frašku s akcenty největší politické hry: udělá z milého Terencia pomocí hrnčičova skvělého hereckého nadání císaře

Nerona na východ uniklého. Vznikne triumvirát: Terenc-Nero, Terenciův otrok Knóps a setník, nyní polní maršálek Trebonius. Tato trojice Varronovu pomocí způsobí velké politické hnutí v asijských provinciích římských, dá provolat „Nerona“ pánem imperia, rádi podle libosti, pořádá noci a týdny noží a dýk proti proskribovaným odpurcům. Velká hra se pak zhroutí, její hlavní loutky, Terenc-Nero, Knóps, Trebonius, pykají na kříži, Varro, umný loutkář tohoto divadla, jde k barbarům do vyhnanství.

Všimněme si nejdřív druhé a třetí postavy triumvirátu. Setníkem Treboniem souvisí kniha s „Válkou židovskou“. Tot on, „velký oblíbený setník Trebon“, tot on: udatný, lamželezo, chlastoun, děvkař, nadmň bez mozku, tot on, veleporce nebojácného masa, kterou si nevy-

zpytatelná moudrost boží kdysi vyvolila, když chtěla zápalit chrám Šalamounův. Miles gloriosus, nadmň bez stínu myšlenky, zlo, jež neví, že je zlem. Krásně, ein Soldat und brav, a věru obdařen všemi ctnostmi chlapství umírá na svém kříži před branou antiochijskou.

Triumvir důležitější než oblíbený setník Trebon: otrok Knóps, Lžine-ronův ministr propagandy. Trebon je svalový prostáček, Knóps však je od narození zptvořený prostáček. Není mimo dobro a zlo jako Trebon, je uprostřed zla, je vtělená radost ze zla úhrnem, téměř *l'art pour l'art* zla, nebýt jeho smyslu pro profit a výděleček jako vedlejší přínos z matení hlav a prolévání proskribované krve. Tento Knóps má m. j. zvlášť spadenou na herce Jana; a tento herec Jan zase, herec Jan z Patmu, divnou hrou suďby zasahuje do osudů muže, jenž na něho řevní pro jeho umění mimické: a tento Jan z Patmu, Jan Čtvrtého Evangelia a Apokalypsy, má v knize stránky závěrečné a výsleďní:

... Také tento ubohý opičák Terenc, tak znělo zvěstování, sloužil rozumu, také jeho vzestup, jeho sláva i jeho umučení přiblížily miš dobra...

Na cestách

se často změnou životosprávy porušuje zažívání. Proto nikdy nesmíte zapomenouti na toto: spolehlivé projímadlo

DARMOL

hybridní samolíbost ve svých úci-
nech. Múzičnost je jaksi osobním
kouzlem umění. A přece slouží: nic
nepopisuje, převelmí množuje
krásu světa. Její milost není dána
všem epochám ani národům; mu-
sím říci, že umění přírodních náro-
dů je spíše výrazné, ba až frenetick-
ky výrazné, ale není múzičné. Není
to jeho znehodnocující nedostatek;
tak jasně je ve své podivuhodné
osobnosti, nemůže ani být jiné. Ale
budiž tu poznamenáno, že obdivu-
jící, co v něm obdivováno být za-
sluhuje, zůstávají si dobře vědomi
i těch všech ostatních vrcholných
stránek všeho umění, které je čini
nejen vysoce výrazným, ale také
vysoce krásným.

Z díla „Umění přírodních náro-
dů“, které právě vyšlo.

kterými tato tvorba vládne, nýbrž
i prudce básnické sdělení slovesné-
ho čaroděje, který se pokusil pře-
podstatnit poesii řezby, figurky,
fetíše, amuletu od anonymního
umělce primitivní v poesii srozumitel-
ného slova. Opravdu lze říci, že
knihy Josefa Čapka objevuje nám
všecko, co je na umění přírodních
národů silné, původní i živé i pod-
nětné, a že nám k jeho poznání
u nás po prvé a v našem jazyce
podává úvod a klíč. Cena díla, ob-
haceného celkem o 150 autorových
obrázků a 32 příloh na křídovém
papíře je 55 Kč.

**JULIUS ZEYER: LISTY TŘEM
PŘÁTELŮM.** V knihovně literár-
ních vzpomínek a korespondence
Paměti, kterou pořádá literární his-
torik prof. Mil. Hýsek, vychází jako
desátý svazek souhrn Zeyerových
dopisů, které Julius Zeyer napsal
v posledním desetiletí minulého
století svým třem přátelům. A sice
paní Zdence Hlávkové, choti presi-
denta České Akademie, která v Pra-
ze i v Lužanech byla častou hosti-
telkou Julia Zeyera, kyjevskému to-
várníkovi Otokaru Červenému, kte-
rý se zapsal do naší paměti později
svou činností za světové války a

konečně Janu Voborníkovi, kterému
Zeyer v dopisech odpovídá na četné
dotazy o svém životě a díle právě
v době, kdy Voborník chystá
o Zeyerovi podrobný spis, kritický.
Korespondence Julia Zeyera, z níž
ukázký byly otištěny brzo po básni-
kové smrti, zaujala rázem čtenáře
jeho díla svou upřímností, vášni-
vostí i rytířskými ctnostmi, které
se v ní obrazely, už v době, když
prof. J. Voborník, první Zeyerův
monografista, vydal knižně její
jednu část, listy psané Karle Hein-
richové. Bylo hned jasno, že ko-
respondence tohoto básníka bude
velmi důležitým dokumentem pro
poznání básnické i lidské osobnosti
Zeyerovy. Nepochybujeme proto, že
bude také, a to jak našimi literár-
ními historiky tak veřejností čte-
nářskou, mající dosud smysl pro
hodnoty Zeyerova díla, uvítán i
nový svazek Zeyerova koresponden-
ce, vycházející právě jako svazek
Paměti s názvem Listy třem
přátelům.

Celek této korespondence, již pro
knižní vydání připravil stařešina
naši literární kritiky a historik Jan
Voborník, je doplněn četnými, lite-
rárně historickými poznámkami
prof. Hýska a tvoří mimořádně dů-
ležitý dokument pro poznání Julia
Zeyera, básníka i člověka. Listy
třem přátelům jsou obohaceny
o čtyři obrazové dobové přílohy,
z nichž jednu tvoří krásný portrét
Julia Zeyera od M. Švabinského.
Cena svazku je 20 Kč.

**PAVEL EISNER: OTOKARA
FISCHERA PŘEKLAD FAUSTA.**
Tento fenomenální význam čes-
kého Fischerova textu Faustova,
v jeho absolutně českém podání
bude jednou a to jistě brzo pro-
středky exaktního badání prozkou-
máno a probádáno. Zde naskytá
se zcela jiná situace než u Vrchlic-
kého, ale též jiná než u prostoduš-
ných obhroublostí Kolárových.
„Lass das Vergangene vergangen
sein“, říká se ve vězeňské scéně,
Fischer to překládá „co se stalo

UNIVERSITA LILLE (Francie). KURSY PRO CIZINCE

1. Stálé kursy Faculté des Lettres: listopad - červen
2. Prázdninové kursy: 18. července - 27. srpna 1938

a) *Universitní kursy v Boulogne s. Mer.*

b) *Kursy francouzštiny pro zahraniční studenty: Dunkerque.*

Výslovnost. Nová a stará literatura. Konverzace. Informace: Institut d'Expansion Universitaire, 9 rue Aug.
Angellier, Lille (France) a Ředitelství prázdninových kursů, 35 Av. des Fleurs, La Madeleine-lès-Lilla (Nord)

nemůže se odestát“ a kdyby nad
„Faustem“ stál sám genius české
řeči, nemohl by to přesvědčivěji
říci. Branderova píseň o kryších...
„Lebte nur von Fett und Butter,
Hatte sich ein Ränzlein angenäht
als wieder Doktor Luther“ Fischer:
...co žrala tuk a putr (a pandero
si nacpala) tak jako doktor Lutr.

Zde se mu docela daří přidržeti
se Goethova rýmování. A jakým
duchaplným způsobem. Německé
„Butter“ přeměňuje se v češtině
na putr, putra, Butter, Butter-
schmalz; zavržené slovo žije již
jen regionálně; vzpomouti na
něj jest pro člověka takového du-
cha podivuhodný výkon. Nyní co
se týká objevu „putr“. Slovo to-
to jest monosyllabikum, Luther
naproti tomu jest dvojslabičné.
Aby získal rým ke slovu „putr“,
píše Fischer Lutr. Jest to neob-
vyklé, ale ani v nejmenším násilné
a hodí se výborně k Branderovi. Ze
slov „Butter“, „Luther“, stává se
„putr“, „Lutr“, identita, která
žádnou identitou není. Neboť dra-
stika Goethova rýmového páru po-
zůstává v tom, že viktualie se
zvukově rýmuje s reformátorem
víry a národním hrdinou (v čemž
jest dostatek drastiky); viktualie
jest drastická, nikoliv však její
jméno, které jest slovem německé
spisovné řeči. U Fischera oproti
tomu jest slovo to drastické, pro
Brandera příznačné, psaní a znění
jména Luther, drastická je viktualie
a drastické jest slovo pro ni.
Výsledek: Drastika a potence vý-
razu prvního stupně u Goetha jak
u Fischera jest drastikou kubistick-
ké potence. To jest úžasné.

Nebo pan Altmayer končí sklep-
ní scénou výrokem: „Nun sag mir
eins, man soll kein Wunder glau-
ben!“ Fischer praví: „A pak se
řekne nevěř na zázraky!“ Zde mlu-
ví Goethe spisovnou němčinou. Po-
užitím předložky používá Fischer
germanismu české lidové mluvy,
ostatně mírného pro cvičené ucho
zcela znatelného; charakteristickou
a odladovací funkci tohoto germa-
nismu lze obsáhnouti při předsta-
vě, že na místo Goethovy němčiny
by stálo ve spisovné češtině: „A
pak se řekne nevěř v zázraky“. Celá
pasáž by byla v okamžiku
snížena a Auerbachův sklep by vy-
zněl v akademickou nudnost. „Ne-
věř v zázraky“, by mohl říci Fau-
stův pan Wagner; pan Altmayer
musí český jinak mluvit než mlu-
ví německy u Goetha. A právě vě-
domost toho a nutnost jiné mluvy
prozrazuje jazykového a překlada-
telského genia.

Prager Presse 31. března 1938.

ŽIVÁ VÝSTAVA. Malíř Jan Sla-
viček vystavuje v Topičově sa-
lonu malířskou a kreslířskou než
dvou posledních let: oleje a kresby
z Itálie, Francie a Anglie, zátiší a
pohledy z lánského zámku a praž-
ského hradu. Málokterá výstava po-
slední doby se těšila takové pozor-
nosti jako tato. Obecenstvo zaplhu-
je výstavní síně, debatuje, porov-
nává a kupuje a přichází znovu,
aby si připamatovalo známá místa
Paříže, Itálie i Československa.
Dvakrát přišla i paní Hana Bene-
šová, aby při druhé návštěvě za-
koupila sepií Paestum, jeden z nej-
krásnějších obrazů výstavy.

A při pohledu na triumvirát na
křížích před branou antiochijskou
se v Janovi utváří jeho zvěst všem
pokolení lidskému do skonání
světa:

— Na počátku bylo slovo, duch
svatý a rozum. Všechny věci jsou
rozumem stvořeny a bez něho ne-
bylo učiněno nic, co učiněno bylo.
V něm je život a život je světlo člo-
věka a světlo svítí v temnotě, ale
temnota to nepochopila. —

Zde nabývá politická fraška per-
spektivy až do samé nekonečnosti
kosmického mysteria. Ale ani jinak
to není pouhá politická fraška. Ta
knihma má vůbec mnoho a mnoho
facet. Terenc, víc ještě Trebon, nej-
víc Knóps jsou, jak se rozumí samo
sebou, také politické klíče k jisté-
mu dnešku. Ale zase nikoli klíče ve
smyslu doslovném: jsou to velmi
volné obdoby a příměry, ironická
paradogmata, podle nichž se sklo-
ňují t. zv. světové dějiny.

Alespoň zmínku o ženách. Jsou tu
tři, Terenciova žena, postava pruž-
ná ve své funkci manželky se zdra-
vým rozumem, jež se marně snaží
odvrátit muže hrněře od jeho krko-
lonné kariéry; Varronova dcera
Marcia, z politických pohutek pro-
vdána za Terencia, když se stane
Lžineronem; a Akté, milenka
mrtvého Nerona, jež se vypraví za
Lžineronem, aby uviděla, aby usly-
šela. Tyto dvě postavy jsou skvělé
a jsou hodny pera, jež stvořilo vel-
kolepou Bereniku z knih o Josefu
Flaviovi; autor, jenž udělal tute
Akté a její tajemný a bolestně ro-
zeklaný vztah k Terenciovi-Neronovi
— před takovým autorem se smeká,
pánové, to není žádný machr, to
není žádný všivý emigrant, jak ně-
kteří u nás ráčí mezi řádky nazna-

čovat: to je člověk, jenž dovede
mnoho a mnoho.

Zbývá Terenc. Je to chám kaž-
dým coulem. Z cháma se stane císa-
řem římským a božským Neronem
dary svého opičáctví a cabotinství
a později svou nestoudností. Ale
tak prostě to s ním není. Neboť
tento chám, jenž má od přírody po-
divuhodnou podobnost s mrtvým
césarem a doplní ji nejpečlivějším
studiem všeho, co mrtvý césar dě-
lal, říkal, četl a měl zvykem, tento
komediantský hňup roste do divné
tragiky. Začne splývat se skuteč-
ným Neronem, převtělí se v něj.
Jsou chvíle, kdy už vůbec nehraje
a nepodvádí, kdy je Neronem. Zde
dovede Feuchtwanger nejen snad
dát bystrou a duchaplnou těžbu
z poznatků duševnědných, nýbrž do-
vede rozprostřít nad postavou pří-
svit magický. Už to není bohoupusté
fejfdřství pretendentovo a usurpáto-
rovo, už je to mysterium převtělení
a metempsychosy. Feuchtwanger
zde bez neepických výkladů a auto-
rského řečňování použil složky, jež
se táhne celým životem starověkým
— toho splývání syna s mrtvým
otcem, kněze s uctívaným bohem,
člověka s totemickým zvířetem, lid-
ské duše s předmětem jejího kultu:
splývání zcela bezprostředního až
do totožnosti nejtělesnější. Všechny
tyto stránky postupně proměny
sprostáka hrněře v božského císa-
ra jsou vrcholnými stránkami kni-
hy, něco takového přes tolikéře slo-
vesné dílo o osudech pretendentů
a Lžidimitrijů nebylo dosud nap-
sáno; k tomu ty stránky vztahu
Marciana a především vztahu Aktéi-
na k hrncíři Terenciovi, zvanému
bůh Nero.

Šelepův překlad je skvělá jasnost
sama. Almanach Kmene 1937—38.

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

FRANKENBERGER O., Husitské válečnictví. Náš voják v minulosti. 20,5×14,5 cm, 85 str.	Kč 9.—
KVĚT K., Advokacie. Příspěvek k sociologii advokátního stavu. 21×13 cm, 162 str.	Brož. Kč 16.— Váz. Kč 20.—
NEČAS J., Likvidace nezaměstnanosti. 20,5×14,5 cm, 80 str.	Brož. Kč 12.— Váz. Kč 22.—
PROCHÁZKA R., V italském zajetí. 21×15 cm, 293 str.	Kč 40.—
E. M., Válka a voják v názorech a citech doby. 18×13,5 cm, 82 str.	Kč 7.50
INGR SERGEJ, Motorisace a mechanisace v moderních armádách. 18×13,5 cm, 71 str.	Kč 7.50
SOBOTKA V., Bergsonovy Dva prameny a Černého překlad. 25×13 cm, 22 str.	Kč 4.50
Ročenka Slovanského ústavu. Sv. X. za rok 1937. 23,5×15,5 cm, 285 str.	Kč 20.—
SANSOON G. B., Le Japon. Histoire de la civili- sation japonaise. 23×14 cm, 625 str.	Brož. Kč 110.—
SOROKIN P. A., Les Théories Sociologiques Contemporaines. 23×14 cm, 552 str.	Brož. Kč 82.50
CARNEGIE DALE., How to Win Friends and Influence People. 21×13 cm, 312 str.	Váz. Kč 64.—
ROBERTS STEPHEN H., The House That Hitler Built. 22×14 cm, 330 str.	Váz. Kč 100.—
BRANDENBURG ERICH., Europa und die Welt. 21×14 cm, 254 str.	Váz. Kč 60.—
KOBER A. H., Zwischen Donau und Bosphorus. Europäische Fürstenthöfe — damals.	24,5×17,5 cm, 174 str., reprodukcce . . . Váz. Kč 48.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní 11

Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

Ta nejkratší dovolená. I když je to jenom na neděli do chaty, nebo na vděčné výlety do okolí, vždycky je nejlepší přípravou postarat se o nohy. Jak to? Vždyť víte, jak nás dovedou potrápít, zrovna když se nám venku nejvíce líbí. To je jenom proto, že jsme jim celý rok nevěnovali skoro žádnou péči. Proto je nejlepší, několik dnů předem a potom ještě těsně před odjezdem navštívit pedikuru Baťa. Tam nám odborník ošetří nohy a správnou masáží upraví oběh krevní.

Hemoroidy (zlatá žíla) špatnou stolicí se zhoršují, dokonce často i tvoří. DARMOL Vám poskytne ulehčení, neboť odstraňuje bolestnou stolicí svým mírně působícím účinkem bez návyku. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

Až půjdete na májovou procházku... Však již to nebude dlouho trvat a zase nám začnou ty krásné a nezapomenutelné procházky a besedování s přáteli za vlhkých májových večerů. I Vy se již na ty chvíle těšíte. Ale můžete své přítelkyně o jednom takovém májovém dostaveníčku rádně překvapit: koupíte si prostě nové, ele-

gantní střevičky Baťa, vyráběné pro letošní jaro v tak nádherných vzorech a nových módních barvách. Jiné překvapíte, ale sobě uděláte radost, poněvadž střevičky Baťa stanou se Vaším největším májovým potěšením.

PROČIŠTĚNÍ KRVE NA JARĚ Je starý omlazující prostředek. Osvoďte své tělo od otravných látek DARMOLEM, který se dá libovolně dávkovat a vaše zažívání mírně upraví. DARMOLEM docílíte pocit volnosti, štíhlé a mladistvé postavy. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

Líbit se v máji? To je přece docela samozřejmé. Aspoň všem dámám. Proto se také všechny rozhodly pro roztomilé podkolenky — kterým bez výjimky říkají, že jsou to punčošky máje. Jsou vzdušné a mají mnoho vzorů pletení stejně jako mnoho barevných odstínů. Jistě i Vy, až si je prohlédnete v prodejně Baťa, nebudete chtít jiné. Zvlášť je užijete na procházky a ke sportu — hlavně ke kalhotové sukni. Proto budete-li nyní volit, nezapomeňte na podkolenky — punčošky máje.

národní hospodářství

BANKA PRO OBCHOD A PRŮMYSL DŘÍVE LÄNDERBANKA

Dividenda 4 proc. čili Kč 16.—

Představenstvo Banky pro obchod a průmysl, dříve Länderbanka, schválilo bilanci za rok 1937. Včetně převodu je hrubý výtěžek 41 mil. 560.020 Kč (loni 35.661.019), a čistý zisk 4.908.240 Kč (loni 2.035.304), jenž po převodu 8.211.972 Kč se zvyšuje na 13 mil. 120.213 Kč (loni 8.211.972 korun čsl.). Představenstvo se usneslo navrhnouti valné schůzi, která má být svolána na 10. června t. r., aby po přidělu všeobecnému záložnímu fondu 245.412 Kč podle stanov se vyplácela za uplynulý obchodní rok dividenda 16 Kč na akcii, to je 4% a zbývajících 8.074.801 korun čsl. aby se převedlo na nový účet. Bilance vypadá v milionech Kč takto:

Aktiva:	1937	1936
hotovosti	291.1	296.5
devisy	0.7	0.6
směnky	114.3	110.7
cenné papíry	34.6	66.0
účasti	41.9	44.1
dlužníci	734.3	719.6
nemovitosti	26.9	27.3
přechodná aktiva	15.1	41.4
ostatní aktiva	22.2	19.5

Passiva:	1937	1936
akciový kapitál	120.0	120.0
zálohy	73.4	124.3
fondy	34.8	34.4
hypotekární úvěry	0.4	0.5
vklady	503.3	502.9
věřitelé	490.7	481.0
přechodná pasiva	42.3	54.0
ostatní pasiva	47.4	—
zisk	13.1	8.3

Ztráty:	1937	1936
úroky	30.3	30.7
výlohy	24.5	23.7
daně	3.4	2.7
odpisy	0.5	0.5
zisk	13.1	8.3

Zisky:	1937	1936
převod	8.2	6.8
úroky	49.9	45.9
provise	8.8	6.1
různé zisky	5.3	7.5

Podle vysvětlivek k bilanci klesly hotovosti o 5.3 mil. Kč, poněvadž likvidní prostředky byly zvýšenou měrou použity v obchodu. Také vzrůst smének je důsledkem větší obchodní činnosti. Vzestup cenných papírů je způsoben nákupem československých ukládacích hodnot, z menší části intervenčními koupěmi akcií koncernovaných podniků. Oceňovací základna účastí, které nepatrně stouply, se nezměnila. Vzestup dlužníků je následek zvýšené potřeby úvěru v průmyslu. Položka jiná aktiva se skládá skoro výlučně z cenných papírů a nemovitostí, které byly získány z prostředků záložního fondu pro účely pensijní.

V pasivech byl zvláštní rezervní fond ke krytí ztrát z pohledávek proti dlužníkům v částce 46 milionů Kč vyloučen ze skupiny volných záloh, protože jde o rezervu účelovou a byl zařazen do skupiny ostatních pasiv. Z porovnání je zřejmý vzestup vkladů.

Větší výnos úrokový je jednak následek zvýšeného stavu cenných papírů, jednak většího obchodu úvěrového. Také odměny vzrostly v důsledku většího úvěrového obchodu i živějšího obchodu devisového, v prvním pololetí zvlášť také vzestupem obchodu cennými papíry. Naproti tomu výtěžky z cenných papírů, valut a devis klesly vzhledem k zhoršenému bursovnímu stavu v druhém pololetí.

Koncem roku činily mobilní prostředky úhrnem 464.229.254 korun čsl., naproti tomu vklady a věřitelé po odečtení zúčtovacích položek 913.910.229 Kč, takže koeficient likvidity je 50.80 procenta.

Zelenou benzolovou směsí

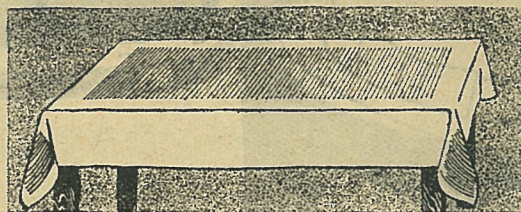
zvýšíte akční radius Vašeho vozu
až o 15% km.

Čerpejte tudíž výhradně u čerpadel,
označených znakem

neboť benzolová směs Vám zaručuje
větší výkon při současné úspoře.

Dejte si seříditi Váš vůz bezplatně na zelenou benzolovou směs ve Chvalech u Prahy, tel. č. 374-41 (i v sobotu odpol.). Zeptejte se u Vašeho čerpadla, kdy přijedou inženýři „Benzolové služby“ do Vašeho kraje! Čtěte bližší oznámení v denních listech.

Ubrusy pro všední i sváteční dny:

Bílé lněné la s damažkovým vzorem podle návrhu
O. Štastné, 160×160 cm Kč 138.—, 160×200 cm Kč 170.—,
160×280 cm Kč 241.—, ubrousek 60×60 cm Kč 21.—.
Bavlněné se stejným vzorem Kč 85.—, 105.—, 145.—,
ubrousek . . . . . Kč 15.—.

Bavlněné, žlutohnědé, 135×160 cm Kč 50.—.
ubrousek 33×33 cm . . . . . Kč 4.—.

Lněné žluto-bílohnědé 135×160 cm
s 6 ubrousky 33×33 cm . . . . . Kč 94.—.

Čajová souprava z přír. lnu 135×160 cm Kč 60.—,
ubrousek 38×38 cm . . . . . Kč 6.—.

Stolní soupravy z barevných a bílých pláten bílé a barevně obnitkovaných, anglické prostírání, krajková umělecká díla Státního ústavu školského.

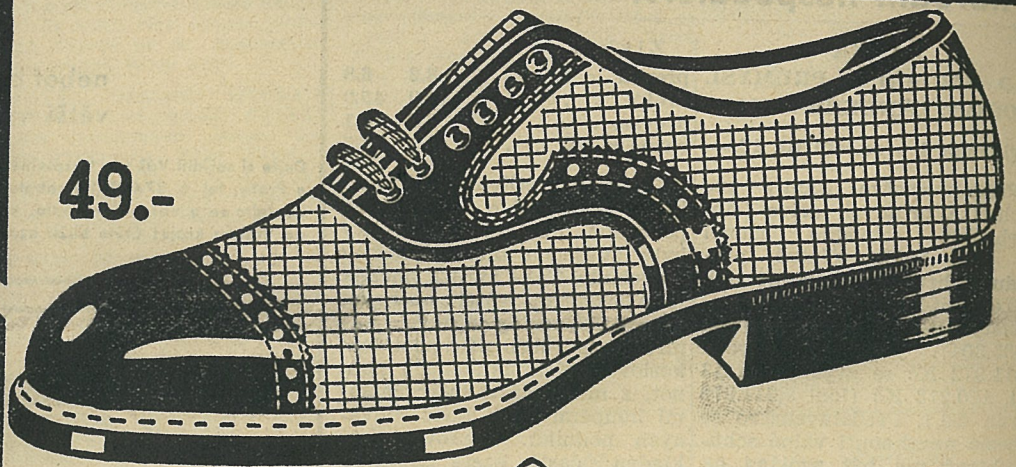
TOPIČŮV SALON
Praha, Národní třída 11

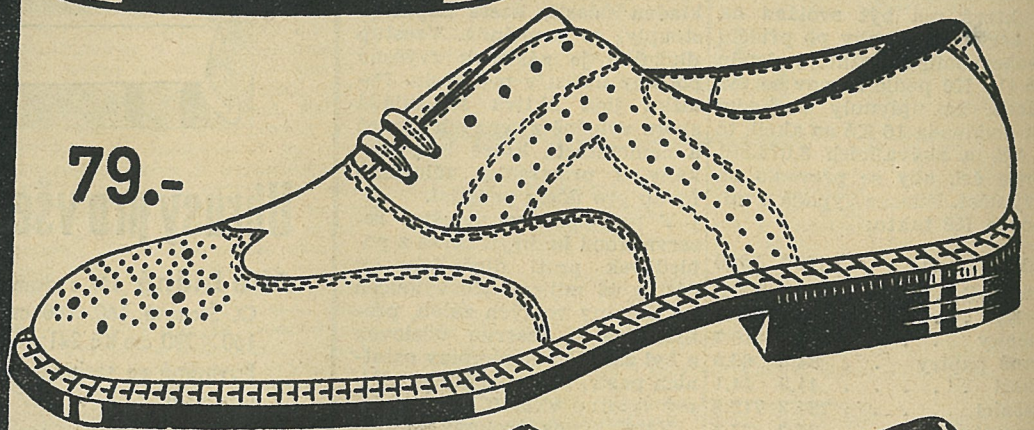
Doplňěk jarní garderoby
každého muže
je elegantní obuv

Rata

49.-

79.-

99.-

